

TOPLUM

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

açıklığa kavuşturulması gereken iddia

İSİTANCI

TÜSTAV

sayı 62 22-6-1973 250 kuruş

Değerli TOPLUM yöneticileri, Anayasamıza göre, «kaderde, kıvançta, tasada ortak, bölünmez bir bütün» olan Türk ulusunun ger çek mirasçıları bizlerin yarın için güvencesi olan ve gelecek aydınlık günlerin muştulayıcısı derginizi — dergimizi, sürdürmekte olduğunuzdan kuşkusuz olmadığı ilerici kavgasından dolayı candan kutular, başarılar diler, bu kavgada yanınızda olduğumuzu kıvançla bildiririz. Bu kavgada ölse de, bir tek kişi kalsak da sonuna kadar hep beraberiz. Yeter ki yarından kuşkusuz, yılmadan, usanmadan, yan çizmeden yolumuzda yürüyalim. Çünkü o yol Atatürk akılcılığının aydınlatığı gerçek doğrudur.

Köylülerim adına karalamağa çalıştığım aşağıdaki mısralara derginizin değerli sayfasında bir yer ayırırsanız mutluluğumuz sonsuz olacaktır. Selam olsun ilerici ve gerçek toplumculara!

KOYDE YAŞAM

Yoktur olanaklar, bu kadar her şey,
Sormaz mısın dostum köylüm de ne yer?

Dedesi, hocası sömürür onu,
Üç beş kuruşunu alır da gider.
Softalar sömürür fakir köyleri,
Köylüler gidiyor gerin geri,
Kâfirdir diye basarlar damgayı
İçlerinden biri çıksa ileri.
Babasından kalma yarım tarlası,
Ne bir miras ne de vardır parası.
Eker arpa, buğday, yahut da yulaf,

Bu tarla onların umut deryası.
Yüzyıllardır durmaz kanar bu yara,
Yoktur bir zengini, fakir - fukara.
Kölesi olduğu iki şey vardır:

Ağa ve cebine girmeyen para
CAFER KOÇ
(İSTANBUL)

HASHAŞ

Yemeğimize yağ, ekmeğimize katık, hayvanımıza (Küspe) yem, ocağımıza yakacak olan sihirli bir nimet, Haşhaş!

8 Haziran 1973 günü TRT'nin 13 ve 19 haber bültenlerini dinlerken, Tarım Bakanı Sayın A. Nusret Tuna'nın bir beyanatından öğrendik ki, Haşhaş üreticisi ihya olmuş! «Tarım Bakanı A. Nusret Tuna, haşhaş ekimi yasaklanan bölgelerdeki üreticilere, haşhaş ikame projesi hibe fonundan 50 milyon liraya yakın yardım yaptı. Önümüzdeki yıllarda bu yardıma devam edilecek» diyordu spiker.

Beşyüz liranın hepsini birarada ender gören üretici için 50 milyon büyük bir meblağdı. Hele dinleyenler, haşhaş üreticisi değilse veya haşhaş üretim onlar için birşey ifade etmiyorsa, Hükümetin iyi yardım yaptığı, üretici derleriyle ilgilendiği kanısını uyandıracaktı, dolayısıyla yakın olan seçimlerden sayın A. Nusret Tuna için iyi puan toplıyacaktı bu sözler.

Oysa gerçek bu değildir. Dağıtılan milyonlar, devde tüy misalidir bizim nazarımızda. İlçemde haşhaş üretimi yapılan arazi miktarı tüm ekim sahasının azami yüzde 15—20'sini kapsardı, bunun yanında haşhaştan elde edilen maddi kıymet yıllık gelirinin yüzde 50—60'ını teşkil ederdi. Parasal değeri de Türkiye'de iki senedir tüm üreticilere dağıtılan yardım miktarının (50 milyon Lira) çok üstünde idi.

Burada akla gelen, şu soru olacaktır: Yerine diğer mahsulden aynı miktar da gelir temin edilemez mi? Edilemez. Çünkü, haşhaştan sonra en iyi para getiren ürünlerden pancar ve sebze üretimi için sulama imkânlarımız, yok denecek kadar dardır. Tarımsal gelirleri pahalıdır ve emeği korumaz. Arpa ve buğday gibi kuru mahsul, haşhaştan elde edilen gelirin onda birini sağlamaz.

Bunun yanında, en önemli husus, üreticinin eline üç kere parasal imkân sağlar haşhaş:

1. En geç Haziran ayının 15'inde sütünü alır (köylünün en çok para sıkıntısı çektiği bir zaman-

dır).
2. En geç Haziran ayının sonunda kozağı kırar ve kapçığını satmaya başlar.

3. Yine Haziran ayının sonunda içinin tohumunu alır ve ihraç mevsiminde satarak giyim kuşam masraflarını karşılar.

Hattâ tarlası kuvvetli ve sulama imkânı varsa, hemen sürer, mısır eker, aynı yılda ikinci mahsulünü de kaldırır.

İşte bizim yörenin insanı için bu kadar önem taşıyan bu mahsul, Amerika'nın direktifiyle, sözde insancıl duygularla, elimizden alındı.

Size sorarım, ey sayın Tarım Bakanı A. Nusret Tuna: Sözüünü ettiğiniz milyonlar bizim yaramıza merhem olur mu?

HASAN TOKSAL
(Çivril)

SEÇİMLER

TOPLUM, demokratik sol düşünce yayınıyla birinci yılını doldurmuş, ikinci yılında ilerlemektedir. Şartların çok zor olduğunu biliyoruz, ancak bazı hususlarda da yöneticilerden ilgi bekliyoruz.

14 Ekimdeki genel seçimlere propagandalar resmen 3 Ağustos'ta başlayacağı halde süttün ağız yanık bazı çevreler CHP'ye şimdiden hücumla başlamışlardır. Hatâ bunlardan adı cuntalara kadar karışan birisi de Ecevit'i dokunulmazlığının kaldırılmasıyla tehdit etmeğe çalışırken beceremiyerek yüzüne buluşturmuştur.

Ayrıca son kozlarını AP'de ve CGP'de denemeye çalışan, CHP'yi en zor günlerinde yüzüstü bırakarak kaçanların bugün içine düştükleri sıkıntı bizler için zevkle seyredilecek olaylardır. Yine bir zamanların Muş milletvekilliğini yapan bir hatun kişinin bugün aday adayı olabilmek için yeni bir 'l' araması bizleri kahkaha tufanına boğmaktadır.

1969 seçimleriyle 73 secimleri karşılaştırılması ve yorumlanması gerçekten ilginç olacaktır.

ZEKİ ŞAN
(ADANA)

TOPLUM DA

HABERLER / YORUMLAR

**BU
HAFTA**

TOPLUM'A GÖRE

Seçimin meşruiyetini tehlikeye sokuyorlar
YAZAN :
Turhan Erker
6'ncı sayfada

POLİTİKA VE ÖTESİ

Eski ile yeni
yazan :
MEHMED KEMAL
11'inci sayfada

HAMDİ KONUR'un yazısı

- 12 Mart Muhtırası'nın getirdiği açıklık
16 ve 17'nci sayfalarda
- o **Osman K. Akol'un** yazısı 20'nci sayfada: İsmail Hakkı Tonguç
 - o 19'uncu sayfada **Zeki Eroğlu'nun** Bülent Ecevit'in dokunulmazlığı ile ilgili bir yazısı var: Dokunulmazlığını lütfen kaldırınız.
 - o **Mehdi Zıt'ın** yazısı 9'uncu sayfada: Beyin meselesi
 - o «Sanat» 21'inci sayfada: **Okumada kolaylık**
 - o Dünya haberleri 22 ve 23'üncü sayfalarda yer

alıyor. Aynı sayfalarda Orta-Roğu Raporu'nun konusu : **Suriye'de son gelişmeler**

- o Afrika/73'te 101 hafta **Kaunda'nın Zambiya'sı** anlatılıyor (24'üncü sayfada)
- o Mizah 25'inci sayfada başlıyor.
- o 25 ve 26'ncı sayfalarda **Hasan Hüseyin'in** «yüksek bir huzura» yazısı var: Çatlaklar diyarı heyl..
- o **Teoman Okaygün'ün** «Muhterem Kadeh» başlıklı yazısı 27'nci sayfada
- o 29'uncu sayfada **Ercan Akyol'un** karikatürü var
- o Lâle devri 30 ve 31'inci sayfalarda
- o Hlberler arasında, işken- ce konusunda ortaya atılan iddialar; Cumhuriyet Senatosu'nda bu konuda yapılmış konuşmalar ve işkence konusundaki iddiaları cevaplandırılan Dr. Kemal Satır'a bir babanın cevabı yer alıyor.
- o Yine haberler arasında, Meclis çalışmaları, seçimler için yapılan hazırlıklarla ilgili haber ve yorumlar var.

Kapak: Fahri Karagözoğlu

TOPLUM

cuma günleri yayınlanır/ haftalık
siyasi haber ve yorum dergisi

GAMAYA Gazetecilik
Yayın Limited
Şirketi adına
Sahibi ve Genel
Yönetmeni :

Turhan ERKER

Sorumlu Yazı (sleri)
Müdürü
A. Emre İleri

TEL : 18 07 59

YÖNETİM YERİ: Meşruti-
vet Cad. Hatay Sok. 10/15
Bakanlıklar - Ankara
HABERLEŞME :
Posta Kutusu 160
Ulus Ankara

Sevgili TOPLUM oku-
ru,

Geçtiğimiz haftanın, üzerinde önemle durulmasını gerektiren olaylarından birini de, Cumhuriyet Senatosu kürsüsünden açıklanan işkence iddiaları teşkil etti.

İşkence iddiaları uzun süredenberi mahkemelerde ortaya atılmakta, sanıklar, ilk sorgulama sırasında verdikleri ifadeleri «baskı altında verildiği» gerekçesiyle reddetmektedirler. Yine mahkemelerde zaman zaman bazı sanıklar kendilerine işkence yapıldığını öne sürmektedirler. İşkence söylentileri, basında sadece mahkemelerde öne sürülen iddialar olarak yer almakta, buna karşılık halk arasında yaygınlaşmış bulunmaktadır. Basınımızda fazla üstünde durulamayan bu konu, dış basında clabildiğine geniş olarak ele alınmakta; Avrupa Konseyindeki tartışmalar sırasında Türk parlamenterleri zor duruma düşmektedirler.

TOPLUM'un kapağını bu hafta «işkence» konusuna ve bu konudaki tartışmalara ayırırken, meselenin gün ışığına çıkması gerektiği düşüncesinden hareket ettik.

İşkence vardır ya da yoktur... Bu, yetkililerin, kamuoyunu da tatmin edecek bir araştırma sonunda ortaya çıkaracakları husustur. Ama, işkence iddialarının halk arasında giderek yaygınlaşmakta olduğunu herhalde, başta yetkililer olmak üzere, herkes bilmektedir. O halde, kapalı kapılar ardında, kulaktan kulağa konuşulan bu konunun üzerinde açıkca durulması gerekir. Bunu yapmak da basın görevidir. Açıklığın olmadığı yerlerde, söylentilerin ne ölçüde yaygınlaştığı iyi bilinir. Demokrat Parti'nin son zamanlarında basın susturulduğu için, kulaktan kulağa «kıyma makineleri» söylentilerinin dolaştığı unutulmamalıdır.

Şimdi de, bu çeşit söylentilerin yaygınlaşmasını önlemek isteniyorsa — ki, istendiği kuşkusuzdur —, yapılması gereken, işkence iddialarının ciddi bir şekilde araştırılması ve bu araştırmaların basın aracılığıyla kamuoyuna duyurulmasıdır.

Saygılarımızla
TOPLUM

TOPLUM Dergisinin bu sayı-
sı, Başkent Matbaacılık
tesislerinde dizilmiş ve
basılmıştır. Kişiler Akan
Klişecilik'te yapılmıştır.
Dağıtım : Hür Dağıtım

ABONE
6 aylık (26 sayı)
65 TL
Yıllık (52 sayı)
125 TL
Yurt dışı (uçak)
190 TL
ABD (uçak) 310 TL

İLÂN TARİFESİ

Arka kapak 5.000 TL Arka kapak 4.500 TL
(renkli)
Sütun cm. 50 TL (siyah-beyaz)

İşkence

Parlamentoda tartışma

Sıkıyönetim Komutanlıklarına ait bölgelerde, çeşitli suçlardan sanık olarak gözüaltına alınanlara, Sıkıyönetim makamlarına teslim edilmeden önce çeşitli metodlarla işkence yapıldığı yolundaki iddialar, geçtiğimiz hafta, yeniden Parlamento kürsüsüne getirildi ve tartışıldı.

Bilindiği gibi, bu iddialar bundan birkaç ay önce de askerî mahkemeler önünde ileri sürülmüş, konu basına yansımış ve daha sonra da yarı dışında çeşitli eleştirilere konu olmuştu. Bu arada, Türkiye'ye gelerek durumu inceleyen İngiliz avukatlarından Mr. Muir Hunter, incelemelerini bir raporla tesbit etmiş ve bu rapor daha sonraları Avrupa Konseyi Danışma Meclisine kadar gitmişti.

Suphi Karaman kürsüde

İşkence iddialarının yeniden Parlamento'da tartışma konusu yapılmasına, 27 Mayıs devrimcilerinden Numan Esin ile emekli subay Talât Turan'ın, kamuoyuna «**Bomba olayları**» diye yansıyan davanın duruşması sırasında kendilerine işkence yapıldığını ileri sürmeleri sebep oldu. Konuyu Senato kürsüsü ne getiren de, Numan Esin'in ihtilâl arkadaşı, tabii senatör Suphi Karaman'dı. Karaman, Senatoda gündem dışı yaptığı konuşmada şöyle dedi:

«— 50'nci yılını dolduran cumhuriyet yönetimimizin hiçbir döneminde, iç isyanlarda ve İstiklâl Mahkemelerinde olanlar da dahil, 12 Mart'tan bu yana Sıkıyönetim Mahkemeleri soruşturmalarında olduğu gibi vavgın baskı ve işkence iddiaları ileri sürülmemiş, basına yansımamıştır.

Pek çok sanığın hakim önünde, duruşmaya çıkışında ve soruşturmalardaki ifadelerini reddettiği, yeni ve farklı ifadeler vermekte olduğu görülmektedir. Neden bu sanıklar duruşmalar sırasında hakim önündeki bu ifadelerini ilk soruş-

turmalarında vermemekte, kendileri ve çevreleri aleyhinde beyanda bulunmaktadırlar? Bunun bir sebebi olmak lazımdır. Demek ki, kapalı soruşturma yerlerinde açık olmayan bir tarzda ilk ifadelerinde sanıklar, hür iradelerine sahip değildir. Yani açıkçası, ortada, insan haklarının ihlâl edildiği, kanun ve hukuk dışı baskıların yapıldığı, zor ve işkence kullanılarak Anayasanın 33'üncü maddesinin 4'üncü fıkrasının da yazılı «Kimse kendisini veya kanunun gösterdiği yakınlarını suçlanırdırma sorucusu doğuracak beyanda bulunmaya veya bu yolda delil gös-

termeye zorlanamaz.» hükmünün ihlâl edildiği gibi durumlar vardır.

İlk soruşturmaların da bir kısım sanıkların işlemedikleri suçları kabule zorlandıkları mahkeme tutanaklarına geçen iddialarından anlaşılacaktır.»

Hükümet ilgilenmiyor

Karaman, bu iddialar karşısın da hükümetlerin ciddi bir araştırma yapmadıklarını, bunun ise gerçekten üzücü bir tutum olduğunu belirtti ve şöyle devam etti:

«— Bu sorumsuz ekipler, tutukluları sıkıyönetim tutukevlerinden gözleri bağlı olarak kapalı bir ara-

«Baba» nın Dr. Satır'a cevabı

Başbakan Yardımcısı Dr. Kemal Satır, 13 Haziran günü Cumhuriyet Senatosunda Suphi Karaman'a cevap verirken, «Oğlunun işkence gördüğünü iddia eden bir «baba» nın Hükümete başvurduğunu» açıklamış ve yapılan inceleme sonucunda «İddianın varit olmadığını» ortaya çıktığını söylemiştir. Kemal Satır'ın sözünü ettiği «Baba» Cafer Tayyar Serim adında bir yurttaşımızdır. Bu «endişeli» baba da Kemal Satır'ın «iddiasına» karşı şunları söylemektedir:

13 Haziran 1973 günü Sayın Suphi Karaman'a cevap vermek üzere kürsüye gelen Sayın Kemal Satır, Türkiye'de işkence yapılmadığını, bu konuyla ilgili başvurmalarda gerekli araştırmanın derhal yapıldığını söylemiş ve bu arada aynı konuda benim müracaatımı da söz konusu etmiştir.

Olay, Sayın Satır'ın aksettirdiğinden farklıdır. 25 Nisan günü çalıştığı yerden alınıp götürülen oğlumun, gözüaltına getirilinceye kadar Emniyette kendisine yapılan baskı ve tatbik edilen elektrik sonucu sol eli hiç tutmamaya, sağ elide çok zayıf tutmaya başlamıştır. Bunun üzerine çeşitli yerlere ve bu arada Sayın Cumhurbaşkanına, Sayın Sıkıyönetim Komutanına, Sayın CHP Liderine, Sayın Cemal Tural'a başvurudum ve durumu anlatarak oğlumun tedavisini istedim.

Bu arada, olayı bir vesileyle öğrenen Sayın Satır, derhal benimle görüşmek istediğini söylemiş ve bunun üzerine 18.5.1973 günü makamında kendisiyle görüşmüştür. Bu görüşmede oğlumun işkence sonucu sol elinin tutmadığını ve müdahale edilmesini rica ettim ve kendisinin isteği üzerine de Başbakanlığa hitaben bir dilekçe verdim.

Şimdi, sayın Satır, işkence iddialarını reddederken bu olayı kendi açılarından delil olarak göstermektedir. «Oğlunun felç olduğunu iddia eden bir baba» sözleriyle başlayan konuşmasında, sonuç olarak bu iddianın gerçek dışı olduğunu anlaşıldığını iddia etmektedir.

Yukarıda değindiğim gibi oğlumun tamamen felç olduğunu söylemedim ki bunun yanlışlığı söz konusu olsun. Oğlumun ellerinin elektrik sonucu tutmadığını söyledim ve bu doğrudur. Yaptığım bütün yazılı başvurmalarda ve bu arada Başbakanlığa verdiğim dilekçede bu hu-

baya bindirmekte ve bilinmeyen bir semte götürmektedirler. Sanıklar, burada, yine gözleri bağlı olarak, özel hazırlanmış işkence aletleriyle işkence yapılarak, işlemedikleri suçları kabule zorlanmaktadır. Sorgusu yapılanın mukavemeti kırılıp kendisine atfedilen suçlar kendi sesiyle banda alınmak, el yazılarıyla yazdırılmak ve imzalanmak suretiyle sonuç alınmaktadır. Vücutlarındaki işkence izleri kayboluncaya kadar ne avukatlarına, ne yakınlarına gösterilmekte ve ne de mahkemeye çıkarılmaktadırlar.

Her zaman basınımızda, daha dün

de radyo programlarında kötülene dikta rejimlerinde uygulanan ve de demokratik ülkelerde uygulanmadığı birçok kez tekrar edilen bu tür işkencelerin, bizde uygulandığı intibahın verilmesi ve bunun yetkili ve sorumlular tarafından enerjik davranışlarla yok edilemeyeceği, bir hukuk devleti olan ülkemizi küçük düşürmektedir.

Bu işkence olayları üzerinde, başta Sayın Başbakan olarak, bütün ilgili ve sorumluları dikkate, konu üzerine ciddiyetle eğilmeye, işkence örgütünün mahiyetini, kimlerden emir aldığını ortaya çıkarma

ya davet ediyorum.

Bu örgüt mensuplarının, bu yerlerden geçirilen sanıklara,, kendilerinin bir «karşı gerilla» örgütü mensubu oldukları izlenimini özellikle vermeye çalıştıkları dikkati çekicidir. Daha da dikkati çeken nokta, mensuplarının asker kişiler oldukları kanısını vermek için gösterdikleri gayrettir.

Bu suretle Silâhlı Kuvvetlerimiz, zulüm ve işkence aracı gösterilerek, tarih ve millet önünde küçük düşürülmeye çalışılmaktadır. Tarih boyunca yabancı esirlere bile insanca davranma geleneğine dünyaca saygı duyulan Türk Silâhlı Kuvvetlerini bu tür lekelişmelerden arındırmak başta gelen bir görev olmuştur. Ashnda zulüm ve işkence yapan bir kimse hiçbir zaman Türk Silâhlı Kuvvetler mensubu değildir ve olamaz.

Bu baskı ve işkenceler hakkındaki iddialarının yaygınlığını demokratik rejimin kaderi için son derece tehlikeli bulduğumu belirtmek isterim. Özgürlüklere dayalı demokrasi ile idare edilen ülkelerde herhangi bir nedenle bir geçiş dönemine, bir ara rejime girilince yönetimin yumuşak tutulması, hukuk dışına taşınması, geride tortu ve birikim bırakmaması, tekrar demokratik rejime dönebilmek için son derece önemlidir. Hiç alma eğilimi, bu konuda geçerli ve yararlı bir metod olamayacağı gibi, demokratik rejim bakımından da gayeden uzaklaştırıcı bir nitelik taşımaktadır.»

Suphi Karaman, sözlerini, işkence iddialarının ciddi olarak araştırılmasını, varsa bunların sorumlularının alet huzuruna çıkarılmasını ve bundan sonrada bu tür iddiaların yapılmayacağı bir tutum içinde girilmesini isteyerek tamamladı.

Kemal Satır ne diyor?

Bu sözleri, Senatonun hükümet üyelerine ayrılmış olan bölümünde dinleyen Başbakan Yardımcısı Dr. Kemal Satır, Başkandan söz alarak kürsüye geldi ve şöyle konuştu:

«— Hiçbir hükümet, sorumsuzca suç icadederek, uydurma suçlu ortaya çıkarmaz. Bu medeni bir devletin temel ilkesidir. Cumhuriyet hükümetleri, uydurma suç ve suçlular bulmaya çalışan bir idare değildir. Hepimiz bu ülkenin evlat-

Tutuklu
Mehmet
Serim

sus açıklıkla belirtilmiştir. Nitekim bu husus, sıkıyönetim komutanlığının bana verdiği cevapta kabul edilmiş ve elindeki uyuşukluğun tedavisine başlanıldığı bildirilmiştir. Gerçekten bu tedavi sonucu oğlumun durumu düzelmeye başlamıştır, ve bundan dolayı sayın Sıkıyönetim Komutanlığına müteşekkirim.

Ancak burada şuna değinmek isterim ki oğluma işkence yapılmıştır. Ve bu sebeplerdir ki kendisi Mevki ve Gülhane Hastanelerinde dört kez gönderilmiştir.

Başvurularımı oğlumun kurtarılması için ve babalık duygusuyla yaptım. Sayın Satır'ın herhangi bir yakınına işkence edilmediği için bu duyguyu anlaması güçtür. Bu başvurmalarda, kendisinin iddia ettiği gibi konuyu «müttefik devletlere jurnal etmek» amacı, ya da «savunmayı kolaylaştırmak» niyeti olsaydı herhalde kendisine ve diğer yetkili kişi ve kurumlara başvurmazdık. Bu iddialarla ulaşılmak istenen amaç, sanıklar ve ailelerinin yurt çıkarlarını hiçe saydığını kanıtlamak, buna ancak kendilerinin sahip çıktıklarını gösterip ilân etmek niyetine dayanmaktadır. Bu, son derece yanlış bir hesaptır. Yurt çıkarlarını düşürmek, yurtsever olmak kimsenin tekelinde değildir ve kimse, kendisinin, yurdunu başkasından daha fazla sevdiğini iddia edemez. Ederse, bu gülünç bir iddia olur.

Sayın Satır, bu hesaplarla hareket yerine, yapılan bütün başvurmaları ciddiyetle ele alıp incelese ve bu uygulamaları önlemeye çalışsaydı, Anayasaya, Hukuk Devleti ilkelerine ve yurdumuzun «müttefik devletler nazarındaki itibarına» daha fazla hizmet etmiş olurdu.

Cafer TAYYAR SERİM
(Tutuklu Mehmet Serim'in babası)

Türkiye'de de acı acının üstüne bastırıyor. Öyle bir seçim yasası tasarısı getiriyorlar ki, tüm rejim, demokratik düzen dejenere ediliyor. İnsanın hiçbir reformu düşüncecek hali kalmıyor. Eğer bu tasarı kanunlaşır, sermaye çevrelerinin parasıyla yapılacak bir seçimin meşrû olup olmadığı sorunu ortaya çıkacaktır.

Seçimin meşruiyetini tehlikeye sokuyorlar

Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki Adalet Partisi çoğunluğunun, 4 yıldır girdiği her sınavda, dö-ne döne artık başı döndü.

Onlar için ilk sınav, Sayın Genel Başkanlarının çeşitli yolsuzluk iddiaları karşısında temize çıkarılması için açılması istenen gensoru görüşmeleriydi. Reddettiler, yalnız kendileri dönmediler, onlarla birlikte bütün ülkenin de altı üstüne geldi.

Aslında bu, bir ehliyet sınavı idi. Bundan başarı gösteremeyeni, hemen siyaset alanından çıkarmak gerekirdi. Olmadı.

12 Mart, ehliyet sınavını kazanamayanlara, bir bir, öbür yüksek sınıfların sınavına girmek hakkını tanıdı. Hem de cin gibi halk çocuklarının yarışmasından onları koruyacak tedbirleri alarak...

Şimdi AP, eski zamanların paşazadeleri gibi, sınavdan sınava giriyor ve her girdiği sınavda dönüyor. Ama kamuoyu önünde de sanki sınıf geçmiş bir öğrenciymiş gibi cakasından geçilmiyor.

Reformların öyküsünü burada uzun uzadıya anlatmaya gerek yok.

Maden reformunun nasıl kuşa çevrildiğinin en büyük kanıtı, Sayın Cumhurbaşkanımızca veto edilmesi.

Üniversite reformu diye ortaya çıkarılan ucube-nin ise reformla ilgili yanı yok. Anayasanın ilkeleri-ne ve 12 Mart'ın amaçlarına taban tabana zıt.

Sayın Cumhurbaşkanının, Maden yasasından daha önemli bulunan ve köylünün, işçinin, küçük esnafın ve memurun, çocuklarıyla birlikte bir aşağı tabaka durumunda kalmalarına yol açacak olan Üniversite Reform yasasını da veto edeceği kuşkusuzdur.

Ulu ve geleneksel Türk adaletini, icranın emrine vermeyi öngören Güvenlik Mahkemeleri yasasının ise Cumhurbaşkanımız tarafından T.B.M.M.'ne geri gönderilmesi, Sayın Korutürk'ün kişiliğine duyulan saygı kadar doğal bulunuyor.

Güvenlik Mahkemeleri yasasının iptali için Ana-

yasa Mahkemesine başvuran senatörlerin büyük çoğunluğunun kontenjan grubunda bulunuşu, bu yolda ki umutları pekiştirecek bir gösterge oluyor.

Adalet Partisi'nin son olarak Seçim yasasında çevirmeye hazırlandığı dolap ise, onun ülke için ne tehlikeli bir yolda olduğunu gösteriyor.

Bir yandan partilere Hazine'den yardım yapılmasını önlerken, öbür yandan, ancak tutucu partilerin yararlanabileceği, bağış sınırını 5 bin liradan 25 bin liraya çıkarması, demokratik düzeni sermaye çevrelerinin önünde kurban etmekten başka bir anlam taşımıyor. Böylece, bu kez, 1969 seçiminin 3—5 kiloluk VITA'ları yerine bidon bidon yağların, top-top eşarpların yerine elbiselik kumaşların dağıtılması olanağını kazanıyorlar. Nakit olarak döndürecekleri paranın ise sayısını, sınırını, seçimi kazanmak için ne gerekiyorsa ona göre ayarlayacaklar.

Ölü evine gidildiği zaman söylenen hikmetli bir söz vardır: «Allah acısını unutturmasın» derler. Bu «Allah, başka ölümle sizi karşılaştırmayın» anlamındadır. Çünkü her yeni ölüm eskisinin acısını siler götürür.

Türkiye'de de acı, acının üstüne bastırıyor. Maden reformu, Üniversite reformu, Eğitim reformu, Adalet reformu yozlaştırıldı diye kıvrınırken, öyle bir Seçim yasası tasarısı getiriyorlar ki, tüm rejim, demokratik düzen dejenere ediliyor. İnsanın, hiçbir reformu düşüncecek hali kalmıyor. Eğer bu tasarı yasalaysa, sermaye çevrelerinin parasıyla yapılacak bir seçimin meşrû olup olmadığı sorunu ortaya çıkar.

Dileriz ki, bu kez, AP çoğunluğu, Cumhurbaşkanının vetosuna, Anayasa Mahkemesinin iptal kararına gerek bırakmadan aklını başına alsın!..

Başlarına ilk dert parayla açılmıştı, son derti de para açmasın!

TURHAN ERKER

larıdır. Kanun dışı ve insanlık dışı olayların sorumluluğuna iştirak edemeyiz.

Sıkıyönetim komutanlıklarına bu konuda yapılan şikâyetler, derhal, yetkililerden kurulan mütehasşis doktorlara havale ettirilmekte, gerekli muayeneler yaptırılarak, raporlar düzenlenmekte ve neticelen-dirilmektedir. Hükümet olarak bize Ankara'da bir babanın müracaatı olmuştur. Oğlunun sorgusu sırasında işkence yapıldığını, elektrige tutulduğunu, bu nedenle de elinin kötü rüm olduğunu iddia etmiştir. Hükümet olarak derhal vaziyet ettik. Müracaatı yetkililere ilettik. Mütehasşis doktorlardan kurulan bir heyet muayeneden geçirdi. Ancak, yapılan iddianın varit olmadığı meydana çıktı.

İstanbul'daki işkence iddiasına da sıkıyönetim komutanlığı el koymuştur. Üç kişilik mütehasşis doktorlardan kurulan bir heyet, muayeneden geçirmiş, aynı şekilde bünün da doğru olmadığı ortaya çıkmıştır.

Bunun dışında, bundan sonra da yapılacak işkence iddialarına ilişkin müracaatları, hükümet olarak ciddi bir şekilde tahkik edeceğimizden kimsenin şüphesi olmasın. Hemen belirteyim ki, şayet varsa diye bir iddiada bulunmak doğru değildir. Bu işkence iddiaları iki hedef için yapılmaktadır.

Bunlardan birisi, hüsnü niyetle yapılan iddialardır. Bu, doğrudan doğruya müdafaa kolaylığı sağlamak için başvurulacak bir silâhtir. Ayukatlar, müvekkillerine savunma kolaylığı sağlamak amacıyla bu yola başvurmaktadırlar.

Diğeri ise, rejim düşmanlarının, devleti temelinde yıkılmak isteyen bedbâhtların, yurt dışında memleketimizi müttefik devletler nezdinde jürnel etmek için yaptıkları iddialardır. Eri, memleket severlerin uygulayacakları bir metod değildir. Bunların amaçları, bu memleketi Avrupa Konsayinden çıkarmaktır. Bu zavallı insanlar, böyle uydurma iddialarla, asıl amaçlarına varabilmek için bu yola başvurmaktadırlar.

Tekrar belirteyim ki, hükümet olarak, işkence iddialarının üzerinde ciddiyetle durmaktavız, bundan sonra da duracağız. Türk Silâhlı

«Baba»nın telgrafları!

Başbakan Yardımcısı Dr. Kemal Satır, Senatoda «İşkence» iddiaları hakkında konuşurken, «Oğlunun işkence gördüğünü öne sürerek hükümete başvuran bir baba» dan söz etmiştir. Dr. Satır'ın konuşmasında yer alan bu olayı açıklığa kavuşturmak için, tutuklu Mehmet Serim'in babası olan Cafer Tayyar Serim'in, oğlunun durumunu öğrendikten sonra, 12 Mayıs 1973 günü Cumhurbaşkanı ve Ankara Sıkıyönetim Komutanlığına yaptığı müracaatları aşağıda sunuyoruz:

Sayın Fahri Korutürk,
Cumhurbaşkanı

ANKARA

TÜRK—İŞ'de Almanca mütercim olarak çalışan oğlum Mehmet Serim, 25.4.1973 günü işyerinden alınarak Ankara Emniyetine götürülmüş ve 4.5.1973 tarihine kadar orada tutulmuştur.

Orada bulunduğu süre içinde kendisine İnsan Hakları Sözleşmesine, Anayasaya, mevcut kanun hükümlerine yakırı olarak işkence yapılmış, elektrik tatkik edilmiş ve bunun sonucu olarak oğlumda sinir iltihabı meydana gelmiştir. Kendisinin halen, sağ eli çok zayıftır ve sol eli hiç tutmamakta, katılmış halde durmaktadır. İltihabın, bütün vücuda sirayet tehlikesi taşıdığını da öğrenmiş bulunuyorum.

Halen tutuklu olarak Ankara 3 Numaralı Askeri Cezaevinde bulunan oğlum, emniyette iken iki defa emniyette aradım ve içeriden bana, ihtiyacım yoktur cümlesini taşıyan iki mesaj gönderdi. İlişkide fotokopilerini sunduğum bu iki ayrı mesajla ilgili yazı metninden de anlaşıldığı gibi yazılar çok farklıdır ve âdeti iki ayrı insan elinden çıkmış gibidir. Bunun sebebini şimdi öğrenmiş bulunuyorum: İkinci mesajı yazdığı sırada oğlum elektrik işkencesine tâbi tutuluyordu ve bu yüzden yazı titrek çıkmıştır.

Bir yandan Türkiye'de Hukuk İlkelerine bağlı bir uygulama içinde bulunulduğu iddia ve dünya kamuoyuna duyurulurken diğer yandan süregiden bu işkencelerin izahındaki güçlüğü takdirlerinize arz ediyorum.

Eğer bir süre sonra oğlum hakkında takipsizlik kararı verilir veya beraat ederse bu yapılanların karşılığını kim ödeyecektir? Kaldı ki oğlum gerçekten suçlu olsa ve sonunda mahkûm olsa bile dayak ve işkencenin anayasa, kanunlar, uluslararası anlaşmalar ve çağdaş uygarlık açısından ne kadar ilkel ve vahşî bir uygulama olduğunu izaha lüzum görmüyorum.

Durumu bilgilerinize arz ediyorum ve oğlumun derhal hastaneye sevk ve bundan sonra devam edebilecek işkencenin durdurulması için âcil olarak müdahalenizi, saygıya arz ve talep ediyorum.

Namık Kemal Ersün
Orgeneral

25 Nisan 1973 günü gözaltına alınıp 11 Mayıs günü tutuklanan oğlum Mehmet Serim'e, Ankara Emniyetinde yapılan işkence ve elektrik tatkiki sonucu kendisinde sinir iltihabı meydana gelmiştir. Halen 5 Numaralı Askeri Cezaevinde bulunan oğlumun sol eli hiç tutmamakta ve hastalık vücuda sirayet tehlikesi taşımaktadır.

Acil olarak hastaneye sevk ve bundan sonraki işkence tatkikinin durması için müdahalenizi arz ve talep ediyorum.

BAŞBAKAN YARDIMCISI SATIR
Cevabı «baba»dan aldı...

Kuvvetleri ve onun bir parçası olan vatandaşları için kanun dışı, insanlık dışı işkence yollarına başvurmayı akıllarından geçirmezler. Komutanların bilgisi dışında, sorgular sırasında böyle işkence iddiaları varsa, hükümet olarak takkik edecek ve varsa suçlularını da arayıp tutacağız.»

Karavelioğlu'nun teğrafları

Senato'da tabii senatörlerin varlığına tahammül edemiyenlerin başında gelmekle ün yapmış olan Hatay Senatörü Mustafa Deliveli, Suphi Karaman'a cevap vermek için söz aldı ve sıkıyönetim makamlarının aldıkları tedbirler sayesinde memlekette rahatça yaşanabilir bir ortam sağlandığını söyleyerek, şöyle devam etti:

«— Sıkıyönetim makamlarına şükran borçluyuz. Bu makamların sanıklara baskı yaptığını iddia etmek anayasa ve kanunlara saygı sızlıktır. Bitaraf mahkemeleeri tesir altında tutmak için bu konuları bu kürsiye getirmeyelim. Gazeteler ya ziyormuş, Hangi gazetenin yazdığı malûm. İddialar kasıtlıdır.»

Bu konuşmalardan sonra, o gün Senatodaki işkence tartışmaları kapandı. Ancak, tabii senatör Kâmil Karavelioğlu da, Başbakan Naim Talu ile İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Faik Türün'e birer telgraf çekme zorunluluğunu duymuştu. Karavelioğlu, telgraflarında şöyle diyordu:

«— 12 Mart'ın asıl suçlularının

isimlerini ağızlarına alamayanların, uydurma suçlar yaratma gayretiyle sanıklara işkence ederek devletimizi ve Silâhlı Kuvvetlerimizi, millet ve dünya kamuoyu önünde küçük düşürmesinden, bugünkü gazeteleri görünce, eski bir ordu mensubu ve parlamenter olarak bir defa daha utandım. Sizin de aynı duygulara sahip olduğunuzdan emin olarak, sorumluluğunu taşıdığımız görevlilerin tutumunu bilgilerinize sunmayı vazife saydım. Saygılarımla.»

Seçimler

Hazırlıklar ilerliyor

Genel milletvekili ve senato ara seçiminin yapılacağı Ekim ayına yaklaştıkça, siyasi partiler de hazırlıklarını geliştirmektedirler. Biryandan, seçimle ilgili kanun hükümlerinde yapılacak düzeltmelerle ilgili çalışmalarını sürdürürken, biryandan da kendi iç yönetmeliklerin de gerekli gördükleri değişiklikleri gerçekleştirmektedirler. CHP Parti Meclisi ile AP Genel İdare Kurulu, geçtiğimiz haftanın sonunda bu amaçla toplandılar. Bu arada Yüksek Seçim Kurulu da illerin çıkacağı milletvekili ve senatör sayısını yeniden tesbit ederek açıkladı.

CHP'de hareket

CHP Parti Meclisi, Genel Başkan Bülent Ecevit'in başkanlığına yaptığı toplantıda, AP - CGP koalisyonunun, siyasi partilere Hazine yardımı yapılması yolundaki Anayasa hükmünü işletmeme kararında olmasını da gözönünde bulundurarak, aday olmak için partiye başvuru racaklardan alınan ödentiği bir kat artırmak zorunda kaldı. Buna göre aday olmak için CHP'ye başvuracaklardan 5 bin lira, milletvekillerinden ve senatörlerden de 10 bin lira alınacaktı. Parti Meclisi ayrıca, gerekli gördüğü takdirde aday adaylarını veto edebilmesi için Parti Genel Merkezine yetki verilmesini de kabul etti.

Bu arada, seçimlere katılabilmek amacıyla CHP örgütündeki çeşitli görevlerinden istifa edenlerin sayısının da 198 olduğu açıklandı. CHP Genel Merkezinin bildirdiğine göre, aday olabilmek için istifa etmiş bulunanların 40'i il başkanı, 55'i il yönetim kurulu üyesi, 3'ü il kadın kolu başkanı, 2'si il disiplin kolu üyesi, 2'si il denetçisi, 2'si be-

lediye başkanı, 59'u ilçe başkanı, 32'si ilçe yönetim kurulu üyesi, 1'i ilçe danışma kurulu üyesi ve 2'si de ilçe gençlik kolu üyesiydi.

Menteşe komisyonu

AP Genel İdare Kurulu ise, Demirel'in başkanlığında yaptığı toplantıda, Grup Başkanvekillerinden Nahit Mentese ve 13 arkadaşı tarafından hazırlanmış olan Seçim Kanunundaki değişikliklerle ilgili kanun teklifini ele aldı. AP yöneticileri, partilerarası Komisyonca hazırlanmış olan değişiklik teklifini benimsemedikleri için Mentese'nin başkanlığında bir komisyon kurmuşlar ve kanun teklifini bu komisyonun hazırlamasını kararlaştırmışlardı. Genel İdare Kurulunun ele aldığı teklif, işte bu teklifti.

Menteşe komisyonunun hazırla-

1969 SEÇİMİNDEN BİR GÖRÜNÜŞ
Sandıktan kim çıkacak?

dığı teklif, seçimle ilgili kanun hükümlerinde şu değişikliklerin yapılmasını öngörüyordu:

«1 — Önseçim sisteminin adı aday yoklaması olarak değiştirilmiştir. Aday yoklamalarının nasıl yapılacağını, yoklamaya kimlerin seçmen olarak katılacağını ve bunların nasıl oy kullanacaklarını, siyasi partiler, kendi tüzük ve yönetmelikleriyle tesbit edeceklerdir.

2 — Siyasi partiler, seçime ka-

tıldıkları iler itibariyle, illerde yapılacak aday yoklamalarında tesbit edilecek adaylar toplamının yüzde beşini aşmamak üzere merkez kon tenjanı kullanabileceklerdir.

3 — Radyo ile propaganda süresi, oy verme gününden geriye doğru yedi gün içinde yapılacaktır.

4 — Seçim sonucunun gecikmesini önlemek amacıyla sandık seçmen sayısı üçyüzden ikiyüze indirilmiştir.

5 — Bir gerçek ya da tüzel kişi, bir siyasi partiye aynı yıl içinde 25 bin liradan fazla değerde bağışta bulunamayacaktır.

6 — Aday adayları, aday yoklamasında oy kullanacak partili üyelere veya yakınlarına maddi çıkar vaadedemeyeceklerdir. Bunu yapanlar veya çeşitli etkileme usullerine başvuranlar üç aydan bir yıla kadar hapis ve 2500 liradan 10 bin lira kadar ağır para cezasına çarptırılacaklardır.

7 — Önümüzdeki seçimlerde tercihli oy sistemi kullanılacaktır. Birleşik oy pusulası düzeni içinde oy verilirken, seçmen, öncelikle tercihini siyasi partilerden biri üzerinde kullanacak, daha sonra adaylardan istediği kişiler hakkında tercihini gösteren (x) işareti koyacaktır. Bu tercih, iki aday bulunan seçim çevresinde bir aday için, ikiden fazla aday bulunan seçim çevrelerinde ise yarıdan bir fazla aday için kullanılabilir.

Adayların adlarının karşısına konulacak geçerli tercih işaretlerinin toplamı, o seçim çevresindeki geçerli oyların, o seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili veya senatör sayısına bölümü sonucunda bulunacak sayının üzerine çıktığı takdirde, bu adaylar, tercih işaretlerinin çokluğu sırasına göre, aday listesinden yer değiştirmiş olacaklardır.

8 — Bir kimse aynı zamanda iki siyasi partiden aday olamayacaktır. Ayrıca, bir kimse aynı seçim için iki ayrı seçim çevresinden adaylığını koymayacaktır. Aynı siyasi partiden olmasına rağmen, senato ve milletvekili seçimleri birlikte yapıldığı takdirde iki seçim için birden adaylık konulamayacaktır. Bir siyasi partiden aday yoklamasına katılan kimse de o seçim için bağımsız aday olamayacaktır.

9 — Belli bir seçimle ilgili a-

Oyların İçinden

Beyin meselesi

MEHDİ ZİT

— Yakında Türkiye'den dışarı bir «beyin Göçü» başlayacak mı?

— Neden?

— Yeni Üniversiteler Kanunu bu sonucu doğuracakmış. Öğretim üyeleri bunu iddia ediyorlar.

— Bu kanun AP oylarıyla çıktı, değil mi?

— Evet.

— Oyleyse iddia doğrudur.

— Neden?

— AP, beyin takımından pek hoşlanmaz da..

— Niye?

— Tutum meselesi. Türkiye'de ne kadar az beyin kalırsa, AP'nin o kadar çok hoşuna gider bu iş.

— Peki, AP neden hoşlanır?

— Dalaktan..

— Hadi, beyin'i sevmedi, elektronik beyin'den de mi hoşlanmaz?

— AP, içinde «beyin» olan hiçbir şeyden hoşlanmaz. İster bildiğimiz beyin olsun, ister elektronik beyin olsun..

— Sahi yahu!. Aklıma gelmişken sorayım: Sizde bir elektronik beyin vardı, ne oldu o?

— Sorma..

— Niye?

— Herşeyi birbirine karıştırıyor. Biliyorsun, biz o elektronik beyini maaş bordrosu yapmakta kullanıyorduk. Geçen bir bordro yaptı ki, görme! Kimi, maaşı artmış sandı, kimi, yan ödeme aldığını sandı. Bazıları da maaşlarında indirim olduğunu Herşeyi birbirine kattı.

— Niye, bozuk mu?

— Bozuk filan değil.

— Peki, neden öyle yapıyor?

— Voltaj düşük. Elektrik yok. Voltaj düşük olunca da, elektronik beyin işlemiyor, yahut işte böyle işliyor.

— Elektrik yoksa, elektronik beyini havagazı ile çalıştırsaydınız.

— Onu da denedik.

— Ne oldu?

— Daha berbat oldu. Elektronik beyin küfretmeye başladı.

— Neden yahu?

— Havagazı elektrikten de az. Biz, elektronik beyinden, maaş bordrosu yapmasını beklerken, bir baktık «Ulan, ne memlekete düştük! Ne elektririk var, ne havagazı. Bunlar bu haldeyken ne diye elektronik beyin almışlar, anlamam ki» diye yazmaya başladı.

— Peki, ne yapmayı düşünüyorsunuz?

— Elektronik beyini, bütan gazıyla çalıştıracacağız. Bir tüp bağlayıp, öyle çalıştırmayı deneyeceğiz....

day yaklaşmasında aday olanlar, aynı günde yapılacak başka bir seçimin aday yoklamasında aday aday olamayacaklardır. Bunu yapanların başvurdukları bütün seçimler için

aday adaylıkları iptal edilecektir.

10 — Aday yoklamalarında, propaganda amacıyla, normal sohbet toplantıları dışında toplantılar yapılamayacaktır. Aksine hareket eden-

Menteşeli tasarı

Bilirsiniz: AP'li Mentеше başkanlığında bir «Menteşe Komisyonu» var. Bu komisyon, bir Seçim Kanunu taslağı hazırlamış. Bu taslağa göre, siyasi partilere bağışlar 25 bin lirayı geçmeyecek. İkincisi de, «bir kimse aynı zamanda iki siyasi partiden aday olamayacak»

Şu AP gerçekten ömür!

Yani demek istiyor ki: 25 bini açıktan ver, gerisini yan cebime koy.

Taslağı okuyanlar, hemen topuklarını yere vurmağa başladılar.

— Bu tasarı, seçimleri sermaye çevresinin emrine veriyor!

— AP, sermaye çevresinin kesin desteğiyle seçimlere giriyor!

— Bu seçim meşru olur mu?

Olur, olur... AP gibi bir partinin varlığını kabul ettikten sonra, onun ne biçim tasarılarla geleceğini de bilmek gerekir. AP gibi partiye ancak böylesi tasarılar yaraşır.

Hani, bir fıkra anlatılır.

Gazetede şöyle bir ilân çıkmış birgün: «Bir dadı ile küçük bir çocuk aranıyor. Dadı çocuğa bakacak, çocuk da dadı tarafından bakılacaktır.»

Evet kardeşim... AP de var, sermaye çevresi de... Sermaye çevresi AP'ye bakacak, AP de sermaye çevresi tarafından bakılacaktır!

«Bir kimse aynı zamanda iki siyasi partiden aday olamaz» hükmüne gelince... Canım, AP'liler bilmezler mi takımlarındaki sermaye çevresinin siyasi meşreplerini!

lere, bir aydan üç aya kadar hapis ve 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası verilecektir.»

Menteşe komisyonunun bu hükümleri taşıyan kanun teklifi, AP Genel İdare Kurulunda yapılan bazı değişikliklerden sonra, Millet Meclisi Başkanlığına verildi ve görüşülmek üzere bir geçici komisyona sevk edildi.

CHP'nin bu konudaki görüşü

Menteşe komisyonunun hazırladığı teklifte yer alan hükümler belli olunca, CHP Parti Meclisi, konuyu görüşmek için, Genel Başkan Bülent Ecevit'in başkanlığında bir toplantı yaptı ve gördü ki, AP, bu teklifle, partilerarası Komisyonunda anlaşmaya varılan birçok hükmü tersine çevirme amacı peşindedir. CHP Parti Meclisi, Mentеше komisyonunun teklifini enine boyuna inceledikten sonra şu bildiriye yayınladı:

«— CHP Parti Meclisi, Adalet Partisi Grup Yöneticileri tarafından Siyasal Partiler Kanunu ile seçimlerle ilgili kanunların bazı hükümlerinin değiştirilmesi ve bu kanunlara bazı hükümler eklenmesi hakkında yapılan kanun teklifini incelemiştir.

Seçimler ve siyasi partilerle ilgili kanunların vatandaş iradesini daha özgür ve dürüst bir biçimde

yansıtabilecek doğrultuda değiştirilmesi için partilerarası bir komisyon kurulduğu bilindektir. Bu komisyonun çalışmaları da bütün kamuoyuna zaman zaman resmi yollarla açıklanmıştır.

Yoğun bir çalışma yapan bu komisyon ortak bir metin hazırlamış, bu metin partilerin yetkili organlarına götürülmüştür. CHP, bu konudaki çalışmalarını süratle sonuçlandırması için ilgililere geniş yetkilere de vermiştir.»

«Tröstçü sermaye sınıfının partisi»

Bildirinin bundan sonraki kısmında da şöyle deniliyordu:

«Buna rağmen, AP, karşılıklı anlaşmaya dayanan bu ortak çalışmayı hiçe sayarak, TBMM'ne kendi anlayışını yansıtan bir teklif sunmuş ve bunu Meclislerden süratle geçirmek için bir geçici komisyon kurdu. Bu durum karşısında aşağıdaki gerçekleri kamuoyuna duyurmayı görev sayıyoruz:

1 — Partilerarası komisyonun üzerinde anlaşmaya vardığı çözüm yollarının bir kısmı AP'nin teklifinde değiştirilmiş, bir kısmı kaldırılmış, buna mukabil bir diğer kısmı ise partilerarası komisyona teklif dahi edilmeden metne eklenmiştir. Bu davranış AP'nin sözüne güveni-

lirlik ölçüsünü açığa çıkarmaktadır.

AP, ülkenin ortak çözüme muhtaç sorunlarında da karşılıklı anlaşma yokunu bu çözümleri yozlaştırmanın veya kendini dar geçitlerden geçirmenin aracı saymaktadır.

2 — CHP'nin 18 yaşına basmış herkese, yani bütün reşit vatandaşlara oy hakkı tanınması teklifini komisyonunda reddeden AP, dış ülkelerdeki milyonu aşkın vatandaşlarımızın oy kullanmasını kabul eder görünmüş, fakat teklifinde buna da yer vermemiştir. Bu da, AP'nin, işine gelmediği zaman vatandaşların oy hakkına dahi saygı göstermediğinin açık delilidir.

3 — Ülkemizde gittikçe yaygınlaşan ve milyonlarca seçmen tarafından izlenen televizyonda partilerin seçim sırasında kendilerini tanıtmaya ve anlatmaya olanağı partilerarası Komisyonca kabul edildiği halde, AP teklifinde bunu hem kaldırmış, hem de radyo konuşmalarını 12 günden 7 güne indirmiştir. Böylece AP'nin yurt düzeyinde açık tartışmadan ve halkın gerçekleri öğrenmesinden korktuğu, seçimleri kullara fısıldanan itiraflarla kararlık bir ortam içinde yürütmek istediği meydana çıkmıştır.

4 — Anayasamız, siyasi partilerin belli çevrelerin mali etkisinden uzak, ülke ve toplum yararına bağimsiz kuruluşlar olarak görmektedir. Bunun için de onlara mali yardım emretmektedir. Bu konuda hazırlanan kanun Mecliste bulunduğu hâlde, AP, Anayasanın tam tersine bir anlayışla bunun yerine güçlü mali çevrelerin sağlayacağı bol para yardımı kolaylaştırmak için bir kişinin bir siyasi partiye yapabileceği hibe miktarını beş bin liradan yirbeş bin liraya çıkartmaktadır.

Bu teklifi ile AP'nin büyük halk topluluğu karşısındaki tröstçü sermaye sınıfının partisi olduğu ve bu sınıfın çıkarlarını imkân bulduğu zaman topluma, demokrasiye avkırı yollarla kabul ettirme çalıştığı bir daha gün ışığına çıkmıştır.

Halkın partisi olan ve halk kitlesinin siyasi ve ekonomik egemenliğinin savaşını yapan CHP, Türkiye'yi Anayasamıza da avkırı olarak bir avuc tekelci sömürü sınıfının yönetimine terk etme hazırlığının bir parçası niteliğindeki bu kanun teklifine karşı sonuna kadar mücadele edecektir.

Parti Meclisinin bu bildiriye yayınladığı gün Merkez Yönetim Ku-

Eski ile yeni...

MEHMET KEMAL

Nurullah Ataç birgün, Kutlu'da mı, Ozen'de mi (bir zamanların Başkent pastaneleri) iyice bilmiyorum, elini, önündeki masaya sürmüş sürmüş :

«Biraz masa eskiyorsa, biraz da elim eskiyor.» demişti. «Birindeki eskime tez görülür, birindeki geç... İkisinde de eskime vardır. Yalnız elim canlı olduğu için eskimeyi onarır. Masa onaramaz.»

«Ne söylüyor?» diye yüzüne şaşkın şaşkın bakışımızı görünce de sözünü tamamlamıştı :

«Bu bir eskime sürecidir.»

O günlerde yanında bulunanlardan hepimiz Ataç'ın sözlerini yeterince anlayabilmiş miydik? İçimizde anlayan vardı, anlamayanı vardı. Hepimizin ortak yanı, şaşkın ve hayran bakışlarımızdı. Çünkü Ataç ne söylerse, sözlerinin etkisinden şaşma ve hayran olma alışkanlığını edinmiştik. Bizlerden yaşlı olduğu için, hepimizden çok okumuştur. Çok okuduğu için de çok biliyordu. Kıvrak ve yanıltıcı zekâsından ötürü tartışmada zorluk çekerdik. Ondan olacak, Ataç'la tartışmazdık. Bazı kişilerin Ataç'la döğüş çıkarması bu yüzden. Yazıları ile üne kavuştuğu bir şairle yaka - paça döğüştükten sonra bastonunu göstermişti :

«İnsana yalnız bastonu ihanet etmez... Çünkü canlı değildir. Canlı olan herşeyden nankörlük beklenir.» demişti.

Ataç'la başedemiyenler Ataç'la çekişirlerdi ama, Ataç da pek geçimli adam değildi. Bırakın dostları ile çekişmesini, kendi kendisiyle bile çekişirdi.

Ataç bizim kuşağın karşısına, gençlikle sıkı fıkı ilgilenen bir yazar olarak, birdenbire çıkıvermişti. Hem yazıları ile hem kişiliğiyle yanımızdaydı. Bundan olacak, onu kendimizden sayardık. Yaşlı öteki yazarlar öyle değildi, kasım kasım kasılırlar, bizlere tepeden bakarlardı. Bu bakımdan, öteki yazarlarla uzun süre alış - verişimiz ve ilişkimiz olmadı. Örneğin, son günlerde bazı arkadaşlarımızın çokça ilgilendikleri Ahmet Hamdi Tanpınar da o yıllarda Ataç'ın yaşlılarından ama, ilişkimiz çok azdı. Ankara'da olduğu, milletvekilliği ettiği, Kutlu'ya, Ozen'e geldiği, fiziksel olarak çok yakınımızda bulunduğu halde, kültürel olarak çok ırağımızda idi. Oysa yeniden okuduğum yazılarında yaşıtımız olan gençlerle için için ilgilendiği onları sevdiği nasıl da buram buram tütüyor!...

Ataç herkese çatardı ya, Ulus Gazetesi'nde o yıllarda yazdığı bir yazıda Ahmet Hamdi'ye de çatmıştı. Ataç, yazısında, «Ahmet Hamdi'yi sevmediğini, beğendiğini, orta sınıftan, hiç olmazsa kendinden aşağı bir yazar saydığını» söylüyordu. Sadece ona mı, nicelerine eli ulaştıkça kıyıyordu. Bizim için geçmiş ile çözülemiyen bir bilmece olan Ataç'a, Ahmet Hamdi Tanpınar bir karşılık verdi. O günkü tutumu ve

durumu bizim için belli olan Ataç'ın edebiyattaki geçmişini ancak onun yazısından öğrenebilmiştik. Ahmet Hamdi Tanpınar diyordu ki :

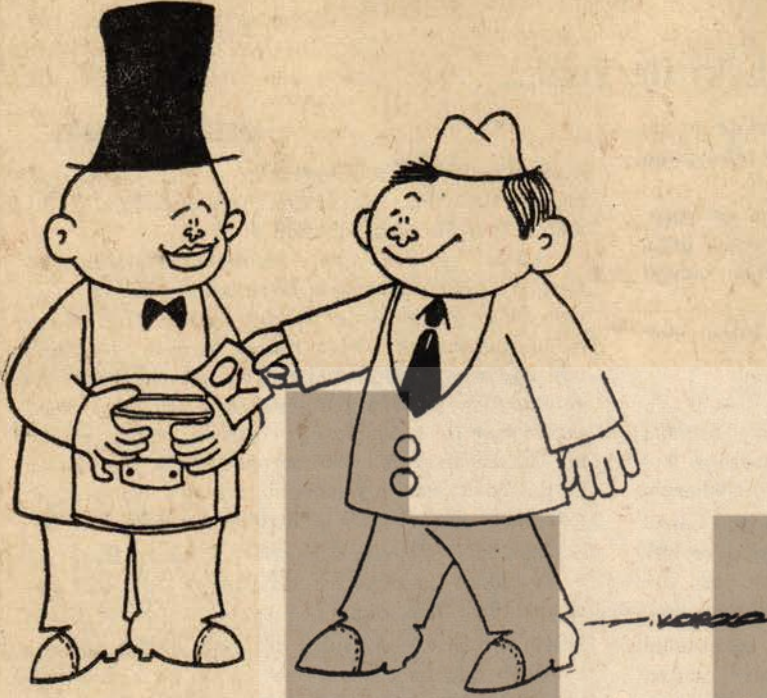
«Ataç'ı şöyle tanıdım : Mütareke senelerindeydi; Dergâh'ı yeni çıkarmaya başlamıştık. Küçük fıkı mangamızı gerçek değer saydığımız insanlarla çoğaltmağa çalışıyorduk. Birgün Yüksek Muallim Mektebi'nde ağabeyi Galip Ataç bana, kardeşinin İsviçre'den yeni geldiğini, bizim gibi edebiyat sevdiğini, Henri de Regnier ile mektuplaştığını söyledi. Hemen mektebin karşısında Tanin matbaasında küçük bir odamız vardı. Yanbaşında, yarısından fazlasını doldurduğumuz İkbâl kıraathanesiyle beraber bu oda, bizi Darülfünun'daki derslerden ziyade çekiyordu. Ertesi günü Nurullah'ı bu küçük odada gördüm. Saatlerce konuştuk. Buluşlarla dolu, çok uyanık, mücerret fikirle keskin bir hiciv ve mizahın arasında, birden öbürüne bir ando atlayan cümbüşlü ve parlak bir zekâsı vardı. Dostluğumuz ilerledikçe, bu zekânın riyazî bir tarafı olduğunu, çok keskin bir mantığa dayandığını ve inandığı şeyler uğrunda mücadeleden hiç çekinmediğini, hülâsa o yaşta olduğu gibi, bugün de en fazla saydığım meziyetleri bulunduğunu öğrendim. Bu meziyetleri birkaç gün sonra yazılarında tanımağa başladık.»

Ataç'ın kıyasıya yerdığı bir insan, ona karşı bu kadar saygılı ve övgülü idi. Bu, nereden geliyordu? Bu, biraz Ataç'ın gerçek olan yeteneklerinden ve biraz da gerçek olan şerrinden geliyordu. Ataç'ın kırıcı, yerici ve barıncı yazılarına, insanları artlarından çekiştiren iğneli ve yaralayıcı nüktelerine dayanmak çok zordu. Birine kızmaya görsün, gezdiği, dolastığı yerde kıyasıya çekiştirirdi.

Edebiyat, özgürlükleri kısıtlanan toplumlarda bir düşünceler savaşı olacak yerde, bir kuşaklar savaşına dönüştürülüyor. Tek parti döneminin edebiyat tartışmaları da kuşaklar arası savaşma biçiminde ortaya konuyordu. Bu kuşaklar savaşı sırasında genç kuşakların yanbaşında bir döğüşken olarak hep Ataç göründü. Onun için bizim ve bizden bir sonraki kuşağın sevimli desteği oldu. Günümüzde yerinin olduğunu sanmıyorum.

Ataç eskidi mi? Bana sorarsanız, edebiyatın yenisi gibi, eskiyi de güzeldir. Bir edebiyat, elini masaya süren, «Biraz elim eskiyorsa, biraz da masa eskiyor.» diyen Ataç'ın sözlerinde olduğu gibi eskiren yeni geleni de eşkitir. Bu özlü ve ikili ayrıntının üstüne eğildikçe eskiyi ve yenileneni daha iyi kavrarız.

Çağımız ivedilikle yenilenme dönemine girdi. Bunun ardından yetişebilme hünerini gösterenler alınacaklar, gösteremiyenler tökezliyeceklerdir. Buraya da bir mim koyalım.

rule da Ecevit'in başkanlığında toplandı ve 14 Ekim seçimlerinde partiden aday olmak isteyenlerin müracaat tarihini 25 Haziran Pazartesi günü olarak tesbit etti. Aday olmak isteyenler, bu tarihten 6 Ağustos tarihine kadar müracaatlarını yapabileceklerdir.

Yüksek Seçim Kurulu

Siyasi partiler seçim hazırlıklı olarak bu aşamaya getirdikleri sırada, Yüksek Seçim Kurulu da 14 Ekim Pazar günü yapılacak milletvekili genel seçimi ile Cumhuriyet Senatosu (c) grubu illeri ve boşalan iller için senato ara seçimi dolayısıyla illerin çıkaracakları milletvekili ve senatör sayılarını yeniden tesbit ederek açıkladı.

Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığının açıklamasına göre, başta İstanbul olmak üzere, yedi ilin çıkaracağı milletvekili sayısı, geçen seçimlere oranla artırılmış, buna karşılık 12 ilin milletvekili sayısı da düşürülmüştü. Ayrıca, Cumhuriyet Senatosu (c) grubu illerinin çıkaracakları toplam senatör sayısı da, Balıkesir'in senatör sayısı 4'ten 3'e indirilmek suretiyle, 50'den 49'a düşürülmüştü. Cumhuriyet Senatosun da üyeliği boşalan illerden Eskişehir, Sivas ve Urfa'da da 14 Ekimde ara seçimi yapılacaktır.

Yüksek Seçim Kurulu, illerin

nüfusunu gözönünde bulundurarak, şu illerde milletvekili sayısını artırmıştı.

Ağrı, 3'ten 4'e; Ankara, 24'den 26'ya; Gaziantep, 7'den 8'e; İstanbul, 33'ten 38'e; Kocaeli, 4'ten 5'e; Kahramanmaraş, 6'dan 7'ye çıkarılmıştır.

Buna karşılık, Balıkesir'in çıkaracağı milletvekili sayısı 10'dan 9'a; Çanakkale, 4'ten 3'e; Çorum, 7'den 6'ya; Erzincan, 4'ten 3'e; Kars, 9'dan 8'e; Kırklareli, 4'ten 3'e; Kütahya, 6'dan 5'e; Manisa, 11'den 10'a; Samsun, 11'den 10'a; Sinop, 4'ten 3'e; Sivas, 10'dan 9'a ve Trabzon da 9'dan 8'e indirilmişti. Öteki illerin çıkaracakları milletvekili sayısı da şöyle idi:

Adana 13, Adıyaman 4, Afyon 7, Amasya 4, Antalya 7, Artvin 3, Aydın 7, Bilecik 2, Bingöl 2, Bitlis 2, Bolu 5, Burdur 3, Bursa 11, Çanakkale 5, Çorum 7, Diyarbakır 7, Edirne 4, Elazığ 5, Erzurum 9, Eskişehir 6, Giresun 6, Gümüşhane 4, Hakkâri 1, Hatay 7, Isparta 4, İçel 7, İzmir 18, Kastamonu 6, Kayseri 8, Kırşehir 3, Konya 16, Malatya 6, Mardin 6, Muğla 5, Muş 3, Nevşehir 3, Niğde 5, Ordu 8, Rize 4, Sakarya 6, Siirt 4, Tekirdağ 4, Tokat 7, Tunceli 2, Uşak 3, Van 4, Yozgat 6, Zonguldak 9.

Cumhuriyet Senatosu (c) grubu-

na dahil illerin adları ve çıkaracakları senatör sayısı ise şöyle saptanmıştı:

Ağrı, Amasya, Artvin, Bitlis, Burdur, Erzincan, Hakkâri, Isparta, Muş, Rize, Siirt ve Van birer; Antalya, Çanakkale, Hatay, Kütahya, Mardin, Tokat ve Yozgat ikiye; Balıkesir, Erzurum ve Kars üçer; Samsun dört, İstanbul 10.

Genel af

Koalisyonun oy hesabı

Cumhuriyetin 50'nci kuruluş yıl dönümünde çıkarılacağı umulan genel af kanununun, AP-CGP koalisyonunca yapılan oy hesabına kurban gideceği, haftanın başında, Parlâmentoda cereyan eden tartışmalar sırasında kesinlikle ortaya çıktı.

Koalisyon partileri, bir genel af kanunu çıkarılması halinde kendilerine verilmesi muhtemel oy sayısı ile affın gerçekleşmesini önlemek ve böylece «mağdur durum da» bu insanların vermesi muhtemel oy sayısını mukayese etmişler, ikinci şıkkın kendileri için daha yararlı olduğu sonucuna vardıklarından, affın kesin olarak karşısına çıkmışlardı. Bunlara göre, aslında, bir genel af memleketin sosyal sorunu olarak değil, partilerin siyasi oyunu olarak ele alınmalı, hesaplar buna göre yapılmalıydı.

Bugün Türkiye'deki cezaevlerinde 60 bin civarında hükümlü ve tutuklu bulunuyordu. Buna karşılık, bu hükümlü ve tutukluların gadrine uğramış «mağdur»ların sayısı ise birkaç misliydi. Şu halde, yapılması gereken, af kanunu çıkarmak değil, böyle bir kanunun çıkmasını isteyenlere karşı durmaktır. Nitekim, haftanın başında, konu Millet Meclisine getirildiğinde, koalisyon partileri bu tutumlarını bütün açıklığı ile ortaya koymakta yarar buldular. Zaten, Genel Başkanları Demirel, «Suç işlemiş olanları affedelim, fakat bu suçluların gadrine uğramış olan mağdurların yarasını nasıl saracağız?» demiş miydi? Genel Başkan böyle söyledikten sonra, Grup sözcüleri de elbette, «siz ne affından bahsediyorsunuz, allah aşkına?» diye bu konunun varlığından bile habersiz görünmeyi tercih edeceklerdi.

Hüdaî Oralın teklifi

Koalisyon kanadının bu anlayışının ortaya çıkmasını, CHP Grup

Başkanvekili Hüdal Oral'ın, Meclis Başkanlığına verdiği bir kanun teklifi sağladı. Oral, bu teklifi ile, on yıla kadar olan cezaların tamamen affını, idam cezalarının müebbet hapse, müebbet hapis cezalarının da otuz yıla dönüştürülmesini istiyordu. Teklif, Meclis Başkanlığına ca ilgili komisyona hava'e edilmişti ama, komisyon bir türlü toplanmıyor, konuya eğilinmiyordu. Aradan uzunca bir süre geçtikten sonra Oral, Meclis Başkanlığına bir önerge vererek, kanun teklifinin doğrudan doğruya Meclis gündemine alınmasını istedi. Oral, bu önergesinde şöyle diyordu:

«— CHP'li senator ve milletvekilleri tarafından hazırlanan Cumhuriyetin 50. Yılı af kanunu teklifi, Millet Meclisi Başkanlığına, 24.4.1973 tarihinde Adalet Komisyonuna, görüşülmek üzere gönderilmiş bulunmasına rağmen, Adalet Komisyonu gündemine alınmadığı gibi, Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 36. Maddesi gereğince bir buçuk ay içinde Millet Meclisi genel kurulu na gönderilmesi gerekirken, Komisyonun Adalet Partili Başkanlık Divanı tarafından af kanunu teklifinin çıkması önlenmiş bulunmaktadır.

Adalet Komisyonu Başkanlık Divanı üyelerinin, af kanunu teklifini komisyon gündemine almamak suretiyle görevlerini ihmal etmele-

ri bir yana, İçtüzüğü'nün 36. Maddesinin 2. Fıkrası gereğince, Komisyon Başkanlık Divanı, teklif üzerine de görüşme yapmama nedenlerini genel kurula bildirmeleri gerekirken, İçtüzüğü'nün bu hükümlerini de ihlâl etmiş bulunmaktadırlar.

Bir teklifin komisyonda görüşülmesini sağlamak, Başkanlık Divanının görevidir. Başkanlık Divanı, kendi mensup olduğu siyasi partinin af kanunu teklifi hakkında olumsuz görüşlerinin etkisi altında İçtüzük hükümlerini uygulamaktan sarfı nazar edemez.

Oysa, Adalet Partisinin, Adalet Komisyonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, Komisyonu, kendi siyasi partilerinin görüşlerinin uygulanma alanı haline getirmekle görevlerini kötüye kullanmışlar ve İçtüzük hükümlerini ihlâl etmişlerdir.

36. Maddenin 3. Fıkrası, bu gibi hallerde teklifin doğrudan doğruya gündeme alınmasını genel kurula bırakmıştır.

Başta hükümet olmak üzere, AP dışında, siyasi partiler, genel affa bazı farklarla taraftar olduklarını kamuoyuna ilân etmişlerdir. Cumhuriyetin 50. Yılından sonra çıkarılacak af, anlamını kaybedecektir. Ulusca, sosyal ve siyasal bir barış dönemine geçilmesine bir başlangıç olmak üzere, kamu vicdanını yansıttığına emin olduğumuz genel af teklifimizin, bir buçuk ay geçmiş olması nedeniyle gündeme alınmasını saygı ile öneririm.»

65 bin

Cezaevlerinde şu anda 65 bin kişi yatıyormuş. Bazı cezaevlerinde nefes alacak yer yokmuş.

65 bini 5 ile çarpınca, 325 bin kişi eder.

165 bini 10 ile çarpınca, 650 bin kişi eder.

65 bini 20 ile çarpınca 1 milyon 300 bin kişi eder.

Yâni, içerdeki 65 bin kişinin 1 milyon 300 bin kişilik bir yanıycıresi yok mu şu memlekette? Hapishanede yatan, tek başına mı yatar? Karısı, kızı, oğlu, uşağı, anası, babası, baldızı yok mu?

İnsan bu! Ot değil ki, teker teker çekip atasınız.

Bir genel af, en az birbuçuk milyon insanı kurtaracak. Bunun değerini bilmez mi AP?

«— CHP'li senator ve milletvekilleri tarafından hazırlanan Cumhuriyetin 50. Yılı af kanunu teklifi, Millet Meclisi Başkanlığına, 24.4.1973 tarihinde Adalet Komisyonuna, görüşülmek üzere gönderilmiş bulunmasına rağmen, Adalet Komisyonu gündemine alınmadığı gibi, Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 36. Maddesi gereğince bir buçuk ay içinde Millet Meclisi genel kurulu na gönderilmesi gerekirken, Komisyonun Adalet Partili Başkanlık Divanı tarafından af kanunu teklifinin çıkması önlenmiş bulunmaktadır.

Teklif reddedildi

O gün Millet Meclisinde bu önerge tartışılıyordu, CHP ile DP sözcüleri, af teklifinin gündeme alınmasını savunurlarken, AP—CGP koalisyonun sözcüleri buna karşı çıkıyorlardı. Bunlar, bir taraftan teklifin gündeme alınması aleyhinde konuşurlarken, bir taraftan da, son günlerdeki Feyzioğlu modasını sürdürerek, ortaya komünistlik iddiaları atıyorlar ve CHP'nin bu teklifle aslında komünistleri ve anarşistleri kurtarmak istediğini ileri sürüyorlardı. Tabii bu polemiği anında bastırmak mümkün olmayacak şey değildi. Nitekim, CHP sözcüleri, kendi bünyelerinde bir tek anarşist bulunmadığını, fakat CHP'den CGP'ye gidenler hakkında anarşistlerle birlik olduklarına dair iddialar ileri sürülenler bu lundüğünü söylüyorlardı.

Uzun süren tartışmalar sonunda, Oral'ın af teklifinin gündeme alınmasını isteyen önergesi oylarıyla reddedildi. Bunun üzerine Hüdal Oral, basına bir açıklama yaparak, CHP'nin, bu teklifi yapmış olmanın huzuru içinde bulunduğunu

Gelinim sen anla !

Vatandaşlardan Anıt-Kabir'e harıl harıl mektup geliyor:

«Atam, hele bir uyan, affı yap, sonra gene yat!»

«Atam, şu halimize bak!»

«Atam, bizi de gör!»

«Atam, sen gittin, biz mahvolduk! Gene gel!»

Hiç unutmam; şimdi artık yaşamayan Fethi Giray, 1949 veya 50'lerde Atatürk için bir şiir yazmıştı derginin birinde.. Atatürk, o zamanlar, Etnoğrafya Müzesi'nde yatıyordu. Şöyleydi o şiir:

«Ankara'nın taşına bakma

Gözlerimin yaşına bak!

Kaldır da başını bir şafak vakti

Etnoğrafya Müzesinden

Memleketin haline bak!»

Demek ki, zaman zaman, Atatürk'e mektup yazma ihtiyacını duyuyor vatandaşlar. Yâni, «kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla!»

Gelin de gelin, mübarek!

söyledi ve şöyle dedi:

«— AP ve CGP, af teklifimizin gündeme alınıp görüşülmesini engellemek suretiyle affın çıkmasını geciktirmişlerdir. AP ve CGP, bu olumsuz tutum ve davranışlarıyla, afsız 50. Yıldönümünü kutlananın, sosyal huzur ve barışın gerçekleşmesine engel olmanın sorumluluğunu taşımaktadır.

14 Ekim genel seçimlerinden sonra CHP, halktan alacağı yetki ile yine genel af çıkarılması için tüm gücüyle çalışacaktır. CHP, af taahhüdünü mutlaka yerine getirecektir. Bunun için gene seçimlerde halktan tekrar yetki isteyecektir.

CHP, genel af teklifini, AP yöneticilerinin 12 Mart öncesi tutum ve davranışlarıyla büsbütün bozulan toplum düzenimizin içinde, bu lunduğu bunalımdan kurtarılması ve daha sağlıklı bir ortama kavuşması ve sosyal barışın gerçekleşmesi gerektiğine inandığı için yapmıştır. Teklif, adı suçları, basın ve fikir suçlarını da kapsamakta idi. Teklifin anarşist suçlar ve tehdit eylemlerini kapsadığı iddiası yersizdir. Genel hukuk prensiplerine uygun genel af teklifi yapılmıştır. Bu teklifin teknik ve hukukî zorunlulukları uygun olarak verilmesi gereklidir.

Sağ tutucu güçlerin etkisi altında halktan aldığı yetkiyi toplum yararına kullanamayan AP'nin ve demokrasi çarkının işlemede çıkardığı güçlükleri bu kez sosyal huzur ve barışın gerçekleşmesinde de çıkararak genel affı engellemesi, genel seçimler gittiğimiz bu günlerde ayrı bir huzursuzluk amili olmuştur.»

Adalet

Mahkeme ısrar ediyor

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi, geçtiğimiz haftanın ortalarında, Ankara Hukuk Fakültesi eski Dekanı Prof. Uğur Alacakaptan ile Asistan Uğur Mumcu ve iki öğrenci hakkındaki kararın da ısrar ettiği kararın bozulması yolundaki Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesinin kararına uymadı.

1 Numaralı Askeri Mahkeme, Prof. Alacakaptan, Asistan Mumcu

ve öğrenci İsmet Tufan Yazıcı ile Raif Çakır'ı Ankara Hukuk Fakültesinde 12 Mart öncesinde meydana gelen anarşik olaylardan sanık olarak uzun süre yargılamış, sonunda dört sanığı da çeşitli ağır hapis cezalarına mahkûm etmişti.

Mahkemenin kararına göre, Prof. Uğur Alacakaptan ile Asistan Uğur Mumcu beşer yıl onar ay, öğrenci Yazıcı ile Çakır da dörder yıl ikişer ay ağır hapis yatacaklardı. Sanık avukatları, mahkemenin bu kararını Askeri Yargıtay nezdinde temyiz etmişler ve müvekkilleri hakkında verilmiş olan cezaların bozulmasını istemişlerdi. Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesi, Mahkemenin kararının esastan bozulmasını, ayrıca tutuklu bulunan Prof. Alacakaptan ile Asistan Uğur Mumcu'nun salıverilmesini öngörmüştü.

Askeri Yargıtay'ın bu kararı üzerine Prof. Alacakaptan askeri cezaevinden çıkarıldı. Asistan Uğur Mumcu ise, askerlik görevini tamamlamadığı gerekçesiyle Patnos'a gönderildi. Uğur Mumcu, bu dava açıldığında asteğmen rütbesiyle Ankara'da vatani görevini yapıyordu. Mahkemenin kararından sonra rütbesi alınarak Patnos'a er olarak gönderildi. Mumcu'nun avukatları, bu durumun önlenmesi ve kendisine rütbesinin geri verilmesi için, Askeri Danıştay olarak bilinen Yüksek İdare Mahkemesine başvurdular. Yüksek Mahkeme henüz bu konuyu ele almış değildir. **Şimdi ne olacak?**

Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesinin bozma kararından sonra, durumu yeniden görüşmek üzere, 1 Numaralı Askeri Mahkeme, Topçu Pilot Albay Remzi Siret'in başkanlığında toplandı. Duruşmaya Prof. Uğur Alacakaptan, Patnos'tan izin alarak gelen Asistan Uğur Mumcu, öteki sanıklar ve avukatları da katıldılar.

Duruşmada mütaleasını açıklayan Askeri Savcı, mahkemenin eski kararında direnmesini istedikten sonra, şöyle dedi:

«— Şu hususu da belirtmek isterim ki, Askeri Yargıtay tarafından bir kısım sanıkların tahliye edilmesine karar verildiğini görmüş bulunuyorum. Tevkif ve tahliyeye karar vermek yetkisinin mahal

mahkemelerinin yetkisinde olması karşısında, bu yetkinin Askeri Yargıtayca kullanılmasını usulî ad detmıyoruz. Kaldı ki, aksi görüş varit olacaksa, bu takdirde Askeri Yargıtayın tahliye ile birlikte hadisenin esasına da karar vermesi gerektirdi.»

Mahkemenin kararı

Askeri Savcıdan sonra söz alan sanıklar ve avukatları, Askeri Yargıtay kararına uyularak, verilmiş olan mahkûmiyet cezalarının kaldırılmasını istediler. Mahkeme, kısa bir aradan sonra, kararını şöyle açıkladı:

«— Sanıklardan Uğur Alacakaptan'ın suçu sabit görüldüğünden Türk Ceza Kanununun 146/3 maddesi gereğince yedi yıl ağır hapis cezasına mahkûmiyetine, ancak, 59. Maddenin tatbikiyle bu cezanın beş yıl on aya düşürülmesine, bu arada mahkeme heyetine verdiği iki dilekçesinde hakaret mahiyetinde sözler bulunduğundan her birinden iki ay onbeş gün hapis cezasına ve Yankı Dergisindeki bir yazısından dolayı da 25 gün hapis, 833 lira 33 kuruş para cezasına mahkûm edilerek, cezası beş yıl on ay ağır hapis, beş ay yirmi beş gün hapis ve 833 lira 33 kuruş ağır para cezası şeklini almıştır. Sanığın ayrıca, bir yıl onbir ay Artvin'de emniyeti umumiye nezaretinde bulunması kararlaştırılmıştır.

Sanık Uğur Mumcu ise aynı maddeden önce yedi yıl ağır hapis cezasına mahkûm edilmiş, sonra bu cezası beş yıl on aya düşürülmüştür. Sanık ayrıca, bir yıl onbir ay on gün Kars ilinde emniyeti umumiye nezaretinde bulunulacaktır.

Diğer öğrenci sanıklardan İsmet Tufan Yazıcı ve Raif Çakır da dört yıl ikişer ay ağır hapis cezasına mahkûm edilmişlerdir. Yazıcı Trabzon'da, Çakır da Zonguldak'ta bir yıl dört ay yirmişer gün emniyeti umumiye nezaretinde kalacaklardır.

Bütün bunlardan başka sanıkların ämme hizmetlerinden mahrumiyetlerine de karar verilmiştir.»

Askeri Mahkemenin bu kararından sonra, durum, yeniden Askeri Yargıtaya intikal edecek ve kesin karar Daireler Genel Kurulu verecektir.

Güvenlik Mahkemeleri

Küfürlü bir oturum

CHP Millet Meclisi Grup Başkanvekili Hüdaî Oral, biraz önce Grup kâtibinin kendisine getirdiği kâğıtları dikkatle okuduktan sonra katlayıp çantasına koydu ve yanında gazete okumakta olan arkadaşı Ahmet Durakoğlu'na dönerken,

«— Bu rezaleti kamuoyuna yansıtmak gerekir» dedi.

Grup kâtibinin kendisine verdiği kâğıtlar, Millet Meclisi tutanaklarıydı ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasını öngören tasarı tartışılırken düzenlenmişti. Hüdaî Oral'ın rezalet diye adlandırdığı şey ise bu tutanaklara geçmiş küfürlerdi. Küfürlerin sahibi bazı AP'li milletvekilleri, muhatapları, yani küfrettikleri de tasarıyı eleştirmek için kürsüde bulunan Hüdaî Oral ile Orhan Birgit'ti.

Küfürleri edenler, İhsan Ataöv, Osman Tarı, Kasım Önadım, Fuat Azmıoğlu, Halil İbrahim Cop, Hüseyin Yenipınar, Ahmet Buldanlı, Güngör Hun, Avni Kavurmacıoğlu ve Eşref Derinçay adındaki AP milletvekilleriyle şimdi CGP Genel Başkan Yardımcısı olan Ali İhsan Göğüş'tü. Ve üstelik, edilen küfürlerin hepsi de tutanaklara geçmişti. Ama, bu küfürler öylesine yüksek sesle söyleniyordu ki, tutanak kâtiplerinden başka, salonda bulunan bütün milletvekilleri, hatâ gazeteciler ve dinleyiciler de duyuyorlardı. Ya Meclisi yöneten Başkanvekili Fikret Turhangil? İşte, duymayan sadece Turhangil idi! Kendisi bu konuda uyarıldığında, duymadığını söylüyor, ya da kimin söylediğini seçemediğini ifade ediyordu. Bu yüzden kendisini CHP'li milletvekilleri, o gün, avuçları patlayacakmış gibi alkışladılar.

Niçin sövüyorlardı?

CHP'li sözcüler, kürsüden, AP'li milletvekillerine hakaret ediyorlardı da, onlar da bunun altında kalmamak için mi böyle yapıyorlardı? Hayır!.. Sadece, CHP Grubu adına konuşan Hüdaî Oral ile Orhan

HUDAİ ORAL

ORHAN BIRGIT

Koalisyon ortaklarının hismine uğradılar.

Birgit, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulmasını öngören hükümet tasarısını eleştiriyorlardı ve özetle şöyle diyorlardı:

«— Gücsüz hükümet ve iktidarlar, aczlerini örtebilmek için, zulüm aracı olabilecek olağanüstü merciler ararlar. Ancak, bulduklarını sandıkları anda da çöktüklerini görürler. Hükümetin öngördüğü

Devlet Güvenlik Mahkemeleri bir ihtisas veya olağanüstü mahkeme değildir, ama olağanüstü merciler sıfatı taşıyan bir mahkemedir.

Yüksek Parlâmento huzuruna getirilen Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve işleyiş, görev ve yetkileri ve yargılama usulleri hakkında kanun tasarısı ile Hükümet, bir kimseyi tabii hâki-

Bilin bakalım bu küfürler nerede edilmiştir?

- Bravo büyük aktör!
- Don Kışot'u mu oynuyorsunuz?
- Yaşa.. Caaaarrrrtttl.
- Şirret!
- Şirret değil iğrenç!
- Yalan söylüyorsun, müfferi,
- Yalancı sen!
- Yalancı pehlivan.
- Yalancı pehlivan bile senin kadar olamaz!
- Caarrttt..
- Sosyalist misin, değil misin, erkekçe söyle!
- Senin söylediğin namussuzluktur!
- Sus, Allah belanı versin.. Komünist! Sahtekâr komünist!
- Sana satışmamak için arkada oturdum P..!
- Anarşistin kendisi sensin, bunlar tahrik değil mi?
- Anarşinin baş körükçüsü!
- Allah canını alsın, şuna bakın yahu!
- Utan bel.
- Yaptığınız sahtekârlıkları da anlat, sahtekâr!
- Kongrelerdeki bütün hırsızlıklarını da anlatsın.
- Namussuzluklarını yüzüne karşı söyleyeceğim!
- Ne utanmaz adam!

Tarihte, faturası ödenmeden sonuç alınan tek bir sosyal hareket gösterilemez. Esasen, faturası ödenmeden elde edilen bir şey «lutûf» demektir ki, pek de makbul sayılmaz. Bir şeye önce ihtiyaç duyulmalı; sonra da bu ihtiyacı karşılamak için uğraşıya girmelidir. Bu, bir amaç uğruna emek vermek, canından can katarak bir değer yaratmak demektir. İşte, elde edilen nesne ancak bu süreçten sonra değer kazanır. O takdirde de kıymetli olur. Aksi halde, ihtiyaç duymadan sahibi olduğumuz nimet, değersiz bir nimettir. Ve bir süre sonra, geldiği gibi gider de farkında bile olmayız. Bunu günümüze uygun bir örnekle somutlaştırmamak daha iyi olacaktır.

1936 yılında «İşçi Kanunu» çıkarılmıştı. O dönemin Kurtuluş Savaşı kahramanları henüz ayaktaydılar. Geleceğe dönük birtakım endişeleri vardı. Bu yasa çıkarmak için onları ne bir zorlayan ve ne de buna ihtiyaç duyan olmuştu.

Sözkonusu bu kanunun basına yansımaları o derece zayıf oldu ki, kendisini ilgilendiren sınıfın bile bundan haberi olmadı, denilebilir. Oysa bu, önemli bir kanundu. Önemli oluşu, ilgili vatandaşların işine yaradığından değildi. Önemli oluşu, bu yasa çıkaranlarca, o an için sadece bir «amele» sayılmaktan başka birşey olmayan

Türkiye işçi sınıfının, yine Türkiye tarihinde ilk defa olarak ciddiye alınmasından, varlığının sosyal bir sınıf olarak kabul edilmesinden idi. Fakat, üzüntüyle belirtelim ki, işçi sınıfı ne bunun farkında, olmuştu ve ne de bu yasaya sahip çıkmıştı!..

Bu durum sadece «Bürokratik despotizm»le yorumlanamaz. Kökü tarihin oldukça karanlık dönemlerine uzanır. Gerisinde, ihmal edilen, çağ dışına itilen bir toplumun övgüsü vardır.

Bizim 1961 Anayasamız da, pek küçük bir farkla böyle oldu. Bu yılda Üniversitesi, öğretmeni, gazetecisi, gençliği ve tüm aydını ile, geniş halk yığınlarını bununla ilgilendirmek için nelere katlanılmamıştı! Özellikle öğretmenler ve genç üniversiteler tarafından!..

1961 Anayasamız, gerçekten bizim kuşağın görüp görebileceği, özlemi çekilen bir anayasaydı. Biz, bundan

12 Mart mı getirdiği

daha iyisini düşünemiyorduk. İnsanlara istedikleri gibi düşünme ve düşündüklerini ifade etme imkân ve özgürlüğünü tanıyordu ya.. Bizim için en büyük mutlulu oradaydı. Bunun yanında, çağdaş uygarlığın çoğu ihtiyaçlarına da cevap veriyordu. Sendikalar kurulabilecek sosyal konular ve onların çözüm yolları istenildiği gibi tartışılabilinecekti. Mifingler, gösteriler yapılabilinecek meydanlarda konuşulabilinecek istenilen konular tartışılabilinecekti!

Bizim kuşağın özlemini çektiği nihai mutluluk buraya kadardı. Daha ötesini düşünemiyorduk.

1961 Anayasası, bizi öylesine sevindirmişti ki; gerçekten, çağdaş uygarlığın çoğu ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikteydi. Ne bir parti oligarşisine cevaz veriyordu ve nede herhangi bir totaliter eğilime.. Sosyal niteleşme, yani halktan yanalığı ağır basıyordu. Demokratik, sosyal hukuk devleti olmak için izlenen prosedür serbest oy eşitliğine dayanmakla birlikte, 27 Mayıs örneği görülen parti oligarşisini önleyecek tedbirleri de beraberinde getirmişti. Mutlak egemenliği, hiçbir kuruluş ve partiye mal etmemişti. Hatta B.M.M.'ne bile!.. «Millet egemenliğini, anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organlar eliyle kullanır. Bu yetkili organlar ve yasalar anayasaya karşı olamaz ve tümü de yargı organını

minden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurmakla, rejimimizi, demokrasiyle adlandırmanın mümkün olamayacağı bir ortama sürüklemektedir.

Tasarının 16'ncı maddesinin birinci fıkrasına göre, savcılarının, bu kanununun kapsamına giren bir suçun işlendiği zehabını verecek bir durumu öğrenmeleri halinde bile işe el koymaları gerekeceği; 13'üncü maddenin birinci fıkrası uyarınca da, ilk derece adalet mahkemelerinin Devlet Güvenlik Mahkemele-

rinin görev konusuna ilişkin kararlarına uymak zorunda olacakları, mahkemelerin yargı çevrelerinin tayinine doğrudan doğruya hükümetin karar vereceği, yargı çevrelerinin değiştirilmesi ve mahkemelerin kaldırılmasında da geniş yetki tanınmış olduğu hatırlanacak olursa, ne denli tehlikeli, keyfilige ne denli elverişli bir metin ile karşı karşıya olduğumuz ortaya çıkar:

Tasarı metninde (A) bendinde sayılan suçlarla yetinilmeyip, müphem bir formüle bağlanan (B) bendinin sevk edilmiş ve onun da yeterli görülme (C) bendinin getiril-

miş olması, asıl amaç devlet güvenliğini doğrudan doğruya ilgilendiren suçları değil, dolaylı ya da dolaysız siyasi nitelik verilebilecek bütün suçları, yürütmenin doğrudan doğruya etkisi altında bulunan mercilere vermek, orada yargılamak ve cezalandırmak olduğunu ortaya koymuştur. Hal böyle olunca, anayasal düzenin, demokratik cumhuriyetin ve devlet bütünlüğünün korunması gibi deyimlerin asıl maksadı gizlemek için kullanıldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Tasarı, hakimlerin tesbitini Bakanlar Kuruluna bırakmaktadır.

MECLİS

Muhtırası'nın açıklık

Hamdi Konur

denetimi altındadır» diyordu. Bu görevi kendisi, yani Anayasamız, kendi organı olan Anayasa Mahkemesi aracılığı ile bizzat yükümlenmiştir. Meclis, kendi içinden «Yürütme müessesesi»sini çıkarabiliyordu. Ama onu, yine yüksek bir yargı organının denetimi altına veriyordu.

Böylece, birçok yollarla sapıtılarak sağlanan oy çoğunluğunun mutlak iktidarı, Anayasa emri olarak, yine anayasal kuruluşlar arasında paylaştırılmıştı. Sadece bu kadar da değil. «Demokratik devlet» kavramı, ülkemizin geçmişinden gelen deneyler sonucu bir «tedbir» anlayışına dayanarak, âdetâ zirhli muhafızlarla güvenlik altına alınmak istenircesine, toplum kesimlerini örgütlen-dirmeyi gerekli kılmış ve onlara, baskı gücü vermek suretiyle, siyasal iktidarı baskı altında tutma yetkisiyle donatılmıştı. Resmen görevli kuruluşlar dışında üniversiteler, sendikalar, dernekler ve benzeri kuruluşlarda bir araya gelen toplum kesimleri, birer baskı organıydılar. Sosyal ve ekonomik yönde en güçlü kuruluşlar bile demokratik devletin getirdiği bu koruyucu surları yapıp da Anayasayı perişan edemezlerdi. Bir şartla ki; Anayasadan yana ve Anayasanın yanında görünen güçler Anayasayı parçalamamış olsun!..

Anayasamızın bir özelliği de, bir taraftan sosyal

devlet doğrultusunda, sosyal adâlet üzere çağdaş uygarlığın şartlarını yaratma görevini devlete verirken, bir taraftan da sosyal patlamalarla sonuçlanan sosyal birikime sebep olabilecek koşulları önleyici espriyi içermesiydi.

Anayasamıza çağdaş niteliğini kazandıran unsurların başında bu espri gelir. Sosyal birikimleri çözüm yolu ile önleyici bütün tedbirler Anayasamızın maddelerinde vardı.

«Sonra ne oldu Anayasamızın bu özellikleri ortadan kalktı mı?» diyeceksiniz. Evet, «12 Mart Muhtırası'nın hangi amaçlar doğrultusunda verildiği pek açık görünmüyorsa, da, «12 Mart Muhtırası'nın verilışinden sonra karşılaştığımız görüntü «Kapitalizmin» yerleştilmesi olmuştur.

Bugün ekonominin «Karma ekonomi» olduğu iddiası sadece bir yakıştırmadan ibarettir. Anayasanın sosyal sınıflar arasındaki egemenlik dengesi, kapitalist sınıf lehine bozulmuştur. Anayasanın halktan yana «sosyal hukuk devleti» niteliği ortadan kaldırılmıştır. Sosyal birikimlerin demokratik yollarla çözümlenmesi ola-nağı şüpheli hale getirilmiştir.

Netice olarak devletimiz, ekonomik ve sosyal nitelikleriyle kapitalizm doğrultusunda, hem de kötü çağdaş bir kapitalizm anlayışı doğrultusunda hızla yol alan, geri kalmış tüketim sanayiine dayalı bir devlet olmuştur. 1923'den beri, kör—topal yürütülmek istenen Özel sektör—Kamu sektörü beraberliği, şimdilik özel sektörün zaferiyle neticelenmiştir. Bunun açık anlamı, 1960—1971 arası, süregelen ekonomik ve sosyal bunalımın temelinde yatmakta olan çekişme, 1960 öncesi yağmacı kapitalizmin zaferi ve yerleştirilmesiyle (tahkimiyeli) birlikte, küçük burjuva hayalciliğinin ifâsiyle bitmiş olmasındır.

Ulusal toplumlar arasındaki mücadelenin, «aydın — bürokrat vs. ile yobaz» din adamı arasında sürdürülen mücadele olmadığının gün ışığına çıkmış bulunması, tarihimizin mutlu bir aşamasıdır. «12 Mart» öncesi ulaşılan toplumsal düzeyin, bir adım bile geriye götürülemeyişi bunu kanıtlar.

Hükümetin hakimleri tesbit yetkisi takdir yetkisinin kullanılmasında uygulanacak ölçüler bakımından toplumda şüphe uyandıracaktır. Bilinmelidir ki, getirilen bu hükümler, ülkemizi 1961 anayasasından da ha geriye götürmektedir.

Adliye mahkemeleri göreve devam ederken, sıkıyönetim kaldırıldıktan sonra dahî sıkıyönetim mahkemelerinin görev ve yetkilerinin devam etmesi, suçta ve failde itibat dolayısıyla sıkıyönetimden evvel, ya da sonra işlenen, sıkıyönetim ilânına sebep olan suçlarla ilgili dâvaların sıkıyönetim askerî

mahkemelerinde bakılmasına karşılık, yetki içinde faaliyette bulunmaları kişi hak ve hukukunu temelinden tahrîp edecek, adalet karışalığına yol açacağı gibi, yetki ve görev uyuşmazlıkları içinde hangi merci önüne çıkacaklarını bilmeyen kişiler için de büyük bir ısrap kaynağı olacaktır.

Ara rejimden, demokratik rejimin tüm kurallarıyla işlediği hukuk devleti sistemine, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurarak, yargı erkini zedeliyerek ve mahkemelerin bağımsızlığı kuralına gölge düşüre-

PLANTI HALİNDE: Tutanaklar küfürle dolunca...

rek geçilemez.

Hükümet, Türkiye'de demokratik hukuk devleti, hukukun üstünlüğü kuralının işlemediği iddialarına yol açacak uygulamalardan süratle vazgeçmelidir.»

İşte CHP sözcülerinin o gün Millet Meclisinde söyledikleri bunlardı. Tutanaklara geçirilen küfürler de sadece bu eleştiriler karşısında edilmişti.
Kamuyu bilmeli!

Hüdaî Oral, bu durumu kamuya yansıtmak istiyordu. Arkadaşı Ahmet Durakoğlu da aynı görüşteydi. Biraz sonra basına şu açıklama yapıldı:

«Bir süreden beri ve özellikle dün Millet Meclisinde cereyan eden görüşmelerin aldığı tarz ve şekil üzerinde durmak zorunluğu ortaya çıkmıştır:

1 — AP'li ve CGP'li üyeler, ar-

tık CHP'li hatiplerin konuşmalarına tahammül edememektedirler. Meclis zabıtlarına geçen AP'lilerin küfürleri, sokağın en ilkel kişilerin de bile rastlanmayan bir hale gelmiştir. Millet Meclisi zabıtları elimizdedir. Gerekliğinde küfredenleri, küfürleriyle açıklayabiliriz. Bu tutum ve davranışıyla AP'li milletvekillerinin sokağı Meclise getirmek yolunda küçümsemeyecek me safe aldıkları, Millet Meclisinde anarşi ortamı yarattıkları ve muhafefete söz hakkı tanımadıkları zabıtlarla sabit hale gelmiştir.

2 — Hırçınlık ve küfürle de kalmıyarak bazı AP'li milletvekilleri CHP'li Grup yöneticilerinin üzerlerine otomobil sürmek ve arabalarını tekmeyle tahrip etmek yollarına da sapsmışlardır. Bu durum bir süre önce basında da açıklanmıştır. Kaba kuvvet gösterileriyle yıldırma yollarına başvurmaktan

kaçmamaktadırlar.

3 — Kavga çıkarmak, Meclis içinde ve dışında CHP'li üyelerin yollarını keserek dövmek suretiyle maksatlı davranışlarının en iğrenç örneklerini de vermişlerdir.

4 — Millet Meclisi kürsüsünden konuşan bir CHP milletvekili, özellikle, başkanvekillerinden Sayın Fikret Türhangil'in riyaset ettiği birleşimde, tarafgir tutumu nede niyle her zaman her türlü tecavüze maruz kalmaktadır. Çünkü, Sayın Başkanvekili, AP sıralarından gelen küfürleri dahi duymadığını, duyduğu zaman da kime ait olduğunu tesbit edemediğini rahatlıkla söyleyebilmekte ve bu suretle sövmelerin devamını sağlamaktadır. İctizük hü kümleleri se bu konuda başkanın titiz davranmasını âmiridir. Adı geçen Sayın Başkanvekili ise bu tutumu ısrarla sürdürmekte ve hattâ itiyat haline getirmektedir. Bu halin tabii sonucu olarak AP'li üyeler sözlerinde ve taşkınlıklarında edep sınırnı tanımamaktadırlar.

5 — Ne yazık ki, bütün bunlar AP Genel Başkanı Sayın Demirel'in de bulunduğu birleşimlerde cereyan etmektedir.

İşin daha ilginç tarafı, bizzat Sayın Demirel bile CHP'li hatiplerin konuşmalarına son günlerde müdahale etmektedir. Aslında Sayın Demirel'in bu yola gitmesinden sonra, bazı AP milletvekillerinin sövmeyi âdet haline getirmeleri normaldir. Çünkü, bu suretle teşvik ve tahrik AP Genel Başkanından gelmektedir.

6 — Parlamento üstünlüğü ve itibarı konusunda AP'nin ileri sürdüğü sözler hatırlanırsa, arzettiğimiz bu davranışlarla, bu ifadelere son derece samimiyetsiz olduğu açıkça ortaya çıkar.

7 — Aslında bu tecavüzlerin ve küfürlerin iki nedeni vardır:

Birincisi, AP'lilerin, parti olarak kamuyunda sürekli bir şekilde itibar kaybettiklerini görmüş olmalarıdır.

İkincisi, çıkarılmak istenen ve adına reform dedikleri tasarıların ne denli aldatmacalar olduğunun açıklanmasını önleme cabalarıdır. CHP Grubu olarak bu durumu yüce milletimize açıklamayı kaçılmaz bir görev savmaktavız.»

BİLİYOR MUYDUNUZ?

539 478

Türk çocuğu

açtırdıkları
tasarruf hesabıyla
geleceklerini
İş Bankasına
bağladılar

TÜRKİYE
İŞ BANKASI
PARANIZIN
İSTİKRARININ
EMNİYETİDİR

(YENİ AJANS: 1838) (Toplum: 66)

Dokunulmazlığımı lütfen kaldırınız!..

Son günlerde Sayın Bülent Ecevit'in dokunulmazlığının kaldırılmak istenmesi bir kez daha sahneye konmuş oldu.. Sayın Ecevit'in dokunulmazlığının kaldırılmak istenmesine, Ecevit'e yürekten bağlı, inançlı bir Ecevitçi olarak belki de en çok sevinen ben oldum. Neden Sayın Ecevit'in dokunulmazlığı kaldırılmak ve neden Ecevitçiler susturulmak isteniyor? Önce bu soruları yanıtlamak istiyorum:

Gerçek anlamda, yani Atatürkçü doğrultuda reform yapmak mı istiyorsunuz? O zaman siz Ecevitçisiniz, yani Ecevit düşmanlarına göre, «komünistsiniz»!.. Gençliğin eğitilmesini, okulsuz çocukların okutulmasını, Köy Enstitülerinin yeniden açılmasını, üniversitelerin Atatürkçü doğrultuda olmasını mı istiyorsunuz? O zaman siz Ecevitçi, yani «komünistsiniz»!.. Grevden, toplu sözleşmeden, sosyal adaletten ve Anayasal bir düzen kurulmasından yana mısınız? O zaman siz Ecevitçi, yani «komünistsiniz»!.. Petrolümüzün halkın, madenlerimizin halkın olması kavuşmasını mı istiyorsunuz? O zaman siz Ecevitçi, «komünistsiniz»!.. Türk işçisinin, Türk köylüsünün, insanlık düzenine, Anayasamızın öngördüğü düzene kavuşmasını mı istiyorsunuz? O zaman siz Ecevitçi, yani «komünistsiniz»!.. Türk—İş'in partilerüstü politikasına karşı mısınız? O zaman siz sınıflar arasında kıskırtıcılık yapıyorsunuz, yani Ecevitçisiniz, yani «komünistsiniz»!..

Ve kendi kendime bir soru yöneltiyorum: «Ya biz komünizmin ne olduğunu bilmiyoruz, ya da bizi komünistlikle suçlayanlarda insaf duygusunun, Atatürk ilkelerine bağlılığın ve halkseverliğin zerresi yoktur!..»

Biz, Anayasal bir düzen kurulmasını istiyoruz. Biz, Türk işçisinin, Türk köylüsünün kendi hakkına kavuşmasını ve Atatürk'ün deyişiyle «gerçek efendi» olmasını istiyoruz... Daha dün denecek kadar yakın bir geçmişte, Kayseri'de Sayın Ecevit şöyle diyordu :

«Türkiye'de en ileri demokratik işçi haklarının gerçekleşmesini sağlamış parti olarak, CHP, işçilerin siyasete ve yönetime ağırlıklarını koymalarını isterken, bir sınıf egemenliği önermiş olmuştur. Tam tersine, CHP, böyle bir tehlikeyi önlemeye çalışmaktadır. Çünkü, Türkiye'de bugün, ekonomik bakımdan güçlü çevrelerin sınıf egemenliğinin kurulması ciddi bir tehlike haline gelmiştir; ve ancak işçilerin siyasete ağırlıklarını koymalarıyla meydana gelecek sıhhatli dengedir ki Türkiye'yi bir azınlığın sınıf egemenliğinden koruyabilir. İşçilerin demokratik kurullar içinde siyasete ağırlıklarını koymalarını, her şeyden önce bu nedenle zorunlu görüyoruz...»

Sayın Bülent Ecevit'in bu sözlerine değindikten sonra ve büyük bir içtenlikle bütün hukukçulara, Anayasamızı hazırlayan hocalarımıza

ve üniversitelerimizde Anayasa hocalığı yapan değerlerimize sormak istiyorum : Anayasamızın 2. Maddesi, «Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.» der.. Anayasamızın halkoyuna sunulduğu gündün bugüne tam 12 yıl geçmiştir. Uygulamada Türk Devletine sosyal bir hukuk devleti diyebiliyor musunuz?... 12 yıldan beri uygulamalar göstermiştir ki, Türk Devleti sosyal bir hukuk devleti yerine bir sınıf devleti uygulaması içindedir. Türk Devletini sosyal bir hukuk devleti yapmak isteyenlere hiç sıklımadan, hiç utanmadan komünistlik damgası vurulmaktadır.. Türk halkının daha çok ezilmesini istemeyenler her geçen gün iftira furyasına tutulmaktadır.

Bir hocamızın deyişiyle «mütareke devri hainlerinin gayri meşru torunlarının» bütün iftira, itham ve çamur atmalarına karşın, Atatürkçü doğrultuda olduğumuza inandığımız bizler, yolumuza devam edeceğiz. İnandığımız ve halkımızın yararına olacak olan gerçek fikirlerimizi Türkiye'de uygulayacak ve Anayasamızın öngördüğü insanlık düzenini kuracağız. Türk işçisi, Türk köylüsü Atatürkçülük bilincine varmıştır artık.. Türkiye'de, çiftçi nüfusun yüzde 40'ı, ekilen toprakların yüzde 82'sini; çiftçi nüfusun yüzde 60'ı ise ekilen toprakların ancak yüzde 18'ini işleyebilmektedir. Türkiye'de işlenen toprakların ancak yüzde 30'u tapuludur. Yüzde 70 kadar tapusuz toprağa sahip olan toprak ağaları, artık Türk köylüsünün uyandığını ve Atatürkçü doğrultuda politika yapan Sayın Bülent Ecevit'e ve O'nun halkçı partisine oy vereceğini anlamaktadır. İşte Sayın Ecevit'in dokunulmazlığının kaldırılmak istenmesinin temeli budur..

Ama aldanıyorlar Sayın Ecevit'in dokunulmazlığını kaldırmakla hiç bir şey kazanamayacaklardır. Ecevitçilik akımını önlemenin asla imkânı yoktur. O'nun adı ile anılan bir akımdır ama, O'nun adını ve herbirimizin kişiliğini aşan halkçı bir akımdır bu.. Ne dokunulmazlık kaldırmakla ve ne de iftira ile bu akımın önüne geçilebilir.. Bu akım, bir efendi olma savaşıdır.. Yazıma Atatürk'ün sözleriyle son vereceğim : «Devrimin kanunu mevcut kanunların üstündedir. Bizi öldürmedikçe, bizim kafalarımızdaki cereyanı boğmadıkça, başlattığımız devrim bir an bile durmayacaktır. Bizden sonraki devirlerde de böyle olacaktır.» Bu sözlerin derin anlamını, özlemini duyduğumuz insanlık düzeninin manevi bir buketi olarak bütün devrimcilerle armağan ediyorum.

Zeki EROĞLU

(Federal Almanya)

İsmail Hakkı Tonguç

OSMAN K. AKOL

Evren, baştan sonsuza kadar bir savaş alanıdır. Her varlık yaşamını sürdürmek için bu uğraşıya katılmak zorundadır. Toplum toplum, birey birey yaşamaya savaşı. İnsanların kimileri bu savaşı, daha çok toplum adına sürdürürler. Toplumun daha güzel, daha iyi, daha rahat bir ömür sürmesi savına vermişler kendilerini. Ve karşılarında başka birileri yer almıştır. Böyleleri, terlemeden, yorulmadan, başkasının sırtından geçmenin kolayına gitmişlerdir. Toplumun uyarmak isteyenleri etkisiz bırakmak için herşeyi yaparlar. Kendini toplumun yararına hizmete adanmış ülkücülerini etkisiz bırakmak için türlü dalavereler, iftira ve yalan uydurarak, toplumu, kendine yararlı olmak için savaşanlara karşı çıkarmaya uğraşırlar.

İsmail Hakkı Tonguç'un 1897'den 1960'a kadar süren 63 yıllık ömrü böyle bir savaşın ta içinde geçmiştir. 3 Ağustos 1935'te İlköğretim Genel Müdürlüğü masasına oturmasından 21 Eylül 1946'da ayrılmasına kadar, 11 yıl, 1 ay ve 18 gün süren bir cenkleşmeydi bu. Hem nasıl bir cenkleşme! Çıkarları için halkı koyu karanlıklarda tutmak isteyenler, halkın uyanıp bilinçlenmesinden ödleri kopanlar, halkı ve hakkı dillerinden düşürmeden, kuzu postuna bürünmüş canavarlar gibi ona saldırdılar. O, bütün bu saldırıları yalçın kayalar gibi dimdik karşıladı. göğüsledi. Bu savaşın galibi elbet İsmail Hakkı Tonguç'tur. Çıkarıcıların, gericilerin, tutucuların yüreklerine saldırdığı korku 33 yıldır onları titretmektedir.

BİR KÖY ÇOCUĞU

O zaman Osmanlı İmparatorluğunun Silistire Sancağının Totrakan ilçesinin Tatar Atmaca köyünde bir çocuk doğar 1897'de, adını İsmail koyarlar. Büyür gider İsmail de öteki akranları gibi, köy okulumu bitirir. Ama okumasını sürdürmek ister. Bir amacı İstanbul medreselerinde okumaktır yıllar yılı. Bu amcasına acir İsmail, buca yıl bir baltaya sap olamayan bu amca, öteki kardeşleri arasında sığıntı gibi görünür, kendisine. Onun gibi olmak istemez.

İstanbul'da bir bildiği vardır. Herkesin çok iyi bir adam olarak nitelediği bir Osmanlı paşası. Ona gider ve kendisini bir okula yazdırmasını ister, yakarır. Ama Paşa'nın onu karşılayışı çok ağırdır. Kendisini ve babasını küçümser, «Ancak parası olan okur» diye ona geri dönmelerini, memleketinde sapana sarılmasını öğütler. Bu karşılanışın acısını başına gelmeyen bilmez, yüreğinin ta derininde duyamaz.

Bu olayı Tonguç şöyle anlatır: «Görürsün sen, parası olmayan okur mu okumaz mı! Senin gibi budalalar yüzünden babalarımız cahil kalmışlar, fakir düşmüşler. Okumak için herşeyi göze alacağım. Benim gibi zahmet çeken çocukların zahmetsizce okumaları için ömrümün sonuna kadar çalışacağım. Koca Paşa, seninle ömrüm yeterse, eğer yirmi sene sonra karşılaşsak nasıl olduğumu görürsün. Yazıklar olsun senin pašalığına.»

Bu sözlerde onun, ömrü boyunca yaptığı büyük eğitim savaşının bütün anlamı dile gelir. Bu sözlerle bilendiğini gördüğümüz iradesi buzları eritir. Toplum ancak bu yöntemle ilerler ve gelişir.

BİR GENEL MÜDÜR

Bir kamu görevlisi, işinin gereğini, dolu dolu bir gönülle, bilerek yapacaktır. Kamu hizmeti böylesine bir çalışma ile doğru dürüst yürütülür.

İsmail Hakkı Tonguç işleri omuzlar omuzlamaz, geniş, uzun ve yorucu bir yurt gezisine çıkar. 23 ilin 15 binden çok köyünü gezer, görür, inceler. Bu inceleme sonuçlarını Bulgaristan, Macaristan ve Almanya gezilerinin verileriyle karşılaştırır. Kararını bundan sonra verir. Bu kararı etkileyen şu sözlerini dikkatle okumalıyız:

«Memleketimizde köylere kadar gitmek şartıyla uzun bir seyahat yaparak Bulgar hududundan içeri giren bir yolcu birdenbire hârikülâleliklerle karşılaşır. Zihninde bitmek tükenmek bilmeyen çeşit çeşit meseleleri mukayese etmeye başlar. Her köşesine kadar insan eli uzanarak işlenmiş, güzelleştirilmiş Bulgar köyleriyle bizim metruk denemek kadar ıssız köylerimizi, tezatlarla dolu bir sinema şeridi gibi göz önünden geçirir. İnsanı içinden saran bu tablolar ister istemez terkedilerek, oradaki ileri hayatı doğuran sebepleri aramak bir zaruret haline gelmeye başlar.»

Bu nedenlerin başta geleni, 1935 yılında Bulgaristan'da okuma yazma oranının yüzde 93,1 olmasıdır. Aynı yılda Türkiye'nin okuma yazma oranı yüzde 15 idi. İşte bu gerçek, İsmail Hakkı Tonguç'u büyük eğitim savaşına götürdü. Bu savaş, Türk tarihi boyunca, halkın yararına verilen ilk plânlı ve bilinçli savaştır.

Yurt düzeyinde ve dünya çapında yankıları oldu.

Eğer bu savaş sürdürülebilseydi, eğer bu savaş başarıya ulaştırılabilseydi, Cumhuriyetimizin 50'nci yıldönümünü kutlamağa hazırlandığımız şu günlerde memleketimizin görünüşü başka olmaz mıydı?

SONUÇ

Dünya eğitim tarihinde Türklerin damgasını taşıyan ilk eğitim hareketi Köy Enstitüleri sistemi olmuştur. UNESCO, bu sistemi geri kalmış ülkelerin uygulaması tavsiyesinde bulunmuş ve bizden o ülkelere uzmanlar göndermiştir. En büyük İsviçre Eğitim Ansiklopedisinde bu sistemin açıklanması ve kuruluşunun biyografisi vardır.

Bizde ise durum başkadır. Bir okula Mobil adı verilir de, Tonguç adı verilen okulun levhası indirilir! İmam — Hatip okulları öğretmen okullarından fazladır. Kuran ve hafız kursları, ilköğretim üç katıdır. Ve halkın okuma yazma oranı yüzde 54,67'dir. Çocuklarımızın ancak yüzde 57,44'ünü okullara bilmişiz.

Y illardır kolay okumaya, okuduğumuzu kolay anlamaya alıştırdık. Çetin düşünce çizgilerine, duygunun öfke öfke konuşan sesine dayanamayan rahat kalıplarımızı korumak için, beynimizi yokuşa süren ve yüreğimizi patlatırcasına sarsan her yazıyı geri çevirdik! soyutlukla ve öfkencilikle suçladık. Sığ bir açıklığı, parıltısız bir aydınlığı, yetiştirici karmaşıklığa, doyurucu inceliğe yeğ tuttuk. 1960'lardan sonra hızla yayılan çeviri akımı, bu alışkanlığı birçok bilim dallarında söküp attı; ama edebiyatta, bu uyuşturucu yöntemin etkileri hâlâ sürüyor ve kimi tükenmiş çevrelerce yetenezsiz kişilerce özellikle sürdürülmeye çalışılıyor.

Dergiler ve kitaplar, yıllardır, tek bir şiir beğenisini tutsaklığı altında yetiştirdiler okuru. Devrin siyasal yönetimiyle zahmetsizce bütünleşen «Garip» şiir geleneği; birkaç dizeden öteye gidemeyen soluğuyla, kolay ve akıcı söyleyişi alışkanlık haline getiren biçim anlayışıyla, «yeni şiirin istinat edeceği zevk, artık akalliyeti teşkil eden o sınıfın zevki değil. Bugünkü dünyayı dolduran insanlar yaşamak hakkını mütemadi bir didişmenin sonunda buluyorlar. Her şey gibi şiir de onların hakkıdır, onların zevkine hitap edecektir» savını ileri sürerken, aslında alın yazılarına yenilmeyi kabullenmiş küçük burjuva aydınını yansıtabilen içerik—estetik görüşüyle, okurum beğenisini basit kalıplar içinde durdurmuş ve bu kolaycılığa sarılan sanat—edebiyat çıkarıcılarının sistemli gayretleriyle de, bu olumsuz eylemini uzun süre devam ettirmiştir. Beğenin durgun bir şey olmadığı, okuma ve araştırma gelişen, hattâ okuma ve araştırmayla atbaşı giden bir duygu olduğu hâlâ da tümdeanlaşılmış sayılmaz.

Şiir alanındaki bu ayaküstü uygulamayla birlikte gelişen ve Ataçla başlayan izlenimci, öznel, keyfi eleştiri akımı, aynı sığılığı bu kez de düşünce—eleştiri alanında egemen kıldı. İşte, temeli düşünme tembelliğinde, sorumsuz yazma ataklığında, en köksüz şeylere yüksek bir hava verme maharetinde yatan ve adına kimi zaman izlenimci—öznel eleştiri denilen, kimi zaman da deneme diye piyasaya sürülen bu düzyazı türü; estetik beğenideki geri kalmışlığımızı, düşünce düzleminde devam ettirerek, okurun, düşüncenin gizli dehlizlerine dalıp tad olmasına ve yeni bulgulara koşmasına engel oldu.

Elbette, aydınlık düşünmek, karmaşıklıktan yoksun düşünmek değildir. İnsan beyninin binbir ilinti içinde gidip—gelişini; sayısız çağrışımların, anıların, birleştirmelerin, ayrıştırmaların, hep birarada oluşlarının dinamikliğini, hızını, ışık—gölgesini,

ancak bu iç—sürece uygun bir ifadeyle başkalarına iletmek mümkündür. Akılda hayalde gerçekleşen her olguyu, yalnızca açıklık—seçiklik gerekçesiyle, belirli bir ifade kalıplarına indirmek; bu kalıplara sığmayan olgulara, onlara uygun yeni ve taze ifade biçimleri aramak zahmetine ve acısına katlanmamak; dopdolu bir başağı soyup kel etmekten farksızdır.

Kuşkusuz, herkes herşeyi anlayamaz. Herşey, herkesin anlayacağı biçimde yazılamaz her zaman. Belirli bir konuda okumuş ve kafa yormuş bir kimseyle, aynı hazırlık evresinden geçmemiş bir kimseyi aynı tutmak, insan aklını tek örneklığe tutsak etmek demektir. Özellikle sanat ürünleri, böyle bir endişeye en az dayanabilen varlıklardır. Halkçı sanatçı, toplumcu sanatçı, halkı sanata yükseltmek amacını güder. Sanatın halka inmesini, kitlenin kimliksiz ve kişiliksiz zihin ve beğeni yapısına cevap vermesini, giderek okuma yazma bilmeyenin, sakat bir halkçılık adına sanattan anlamasını veya sanatın onun tarafından anlaşılacak şekilde yapılmasını istemek, sanatın ölümünü istemek demektir.

Yeni duygular, yeni düşünceler, ancak yeni biçimlerle verilebilirler. Hiç bir düşüncenin, önceden ölçülüp biçilmiş bir dil biçimi yoktur. İfade her zaman düşünceye göredir; düşünce nasılsa ifade de öyledir. Bu nedenle, düşünce ve duyguların, belirli dil biçimlerine dökülmek amacıyla törpülenmesi, ayıklanması, ilintilerinden soyutlanarak basit ve çıplak hale sokulması ve ancak bu şekilde açık—seçik olunacağını sanılması, zahmet istemiyen, çok kolay bir anlatım yoludur. Düşünce ve duygunun dinamizmini ve dıramını dile dökmek çetin bir iştir. Biz, her karmaşıklığı karışıklık sanıp, basite indirgeyen, düşünce ve duyguları girift ilintilerinden soyan bir yazma ve okuma eğitiminden geçirdik. Bu nedendir ki bugün, özellikle edebiyat—sanat alanında, yazılanı okumak ve bütünlüğü içinde anlamak sabrımız yok; çünkü, bu yeteneği elde edemedik henüz.

Kolay yazmaya ve okuduğunu kolayca anlamaya alışmış bir kafa; insan beynin habire işleyen derinliklerine dalıp, düşünceyi asıl sürecinde, gerçek oluşumunda yakalayamaz; hep yüzeylede dolaşır, herşeyi kendi sığ kalıplarına uydurmağa çalışır.

Rahat okuyup rahat yazma çağı bizde de kapanmak zorundadır artık. Okumanın ve anlamının acısını tadarak ancak, benliğimizi, sanat ve düşünce piyasasına egemen olan çürümüşlükten, kokuşmuşluktan kurtarabiliriz.

Batı Almanya

Bir skandal daha

1973 yılı, Batı demokrasileri için detaylı skandallar yılı oldu. Amerika'da Watergate seçim skandalı etkilerini sürdürürken, İngiltere'de hükümet üyelerinin karıştığı seks skandalı için inceleme komisyonları kurulurken, İtalya'da telefon dinleme olayının kapsamı günden güne genişlerken, şimdi de Federal Almanya yeni bir bombayla sarsıldı.

Almanya'daki olayın kahramanı, muhalefetteki Hristiyan Demokrat Partinin eski milletvekili Julius Steiner'dir. Kendisi, geçen yıl, seçimlerden önce yapılan güvenoylamasında Brandt hükümetine güvenoyu vererek, partisinin iktidarını engellemekle tanınıyordu. Ama daha sonra ortaya çıkan deliller, Steiner'in, bu işi hiç de, kendi dediği gibi, «vicdani nedenlerle» yapmadığını gösterdi.

Yakayı kaptırınca...

Steiner, milletvekili iken, Doğu Almanya hesabına casusluk yapıyordu. Bizdeki MIT'e tekabül eden «Federal Almanya Anayasası Koruma Örgütü» ne yakayı kaptırınca, bu kez, iki tarafı casusluk yapmaya başlamıştı. Önceleri herkes, Steiner'in, Doğu Almanya'dan para aldığı için Brandt'ın iktidarının devamını ve temel andlaşmanın kabulü yolunda oy kullandığını düşünüyordu. Fakat olayın gerçek yüzünü görünce bir eski milletvekili ayımlattı. Sosyal Demokrat Partinin eski milletvekillerinden birisi, Steiner'e parayı kendi partisinin yöneticilerinden Karl Wienand'ın teklif ettiğini ve kendi evinde yapılan pazarlıkta, tarafların, İsviçre'de ödenmek üzere, 250 bin Mark için anlaşmaya vardıklarını açıkladı. O zamana kadar muhalefetin bir iç sorunu gözüyle bakılan olay, böylece, Brandt

Hükümetini tehdit etmeye başladı. Wienand'ın, bu konudaki meclis soruşturması tamamlanmıyca kadar partideki görevlerinden affedilmesi için yaptığı müracaat ise parti divanınca kabul edilmedi.

ERGIN EROGLU

TÜRKİYE'NİN
ÇEVRESİNDE
GEÇEN HAFTA

ortadoğu
raporu

Münih Olimpiyatları sırasında, Kara Eylül örgütünün İsrail kampına düzenlediği baskını, Suriye'deki Baas Partisi'nin resmi yayın organı, bir provokasyon ve belli çıkarlara hizmet eden bir eylem olarak değerlendirmişti: «Olimpiyat Köyünde geçen olay, bir Batı Alman - İsrail kurnazlığıdır. Amaç, Arapların şerefini Dünya kamuoyu önünde lekelemektir. Bu bahane ile de, Filistin Direnme Hareketi'nin merkezi Suriye'ye karşı bir saldırıyı haklı çıkarmaktır.»

Gerçekten de, İsrail'in, gerilla faaliyetlerini öne sürerek, Suriye'ye karşı hiçbir akla uygun sebebe dayanmayan saldırılara girişmesi, bu yargıya ağırlık kazandırmaktadır. Lübnan'daki son olaylar sırasında da, Filistin Direnme Hareketi'nin, emperyalist politika adına taktik bir araç olarak kullanılmak istendiği ve gelişmenin Suriye'yi de yakından ilgilendiren bir yörüngeye doğru kaydığı izlenimi uyanmıştır. Aslında Filistin Direnme Hareketi'nin diğer Arap ülkeleriyle ilişkileri ve hareketin kendi içindeki zaafı, İsrail tarafından en küçük ayrıntılarına varana kadar değerlendirilmekte; bütün özellikleriyle bir «korsan devlet» görüntüsü veren gerçek durum, Dünya kamuoyunda maskelenmek istenmektedir.

Günümüzde, Suriye'nin, Filistin gerillaları için tek güvenilir merkez niteliği taşıması, İsrail saldırılarının bu ülkeye yönelmesine fırsat hazırlayacak her türlü araçtan yararlanılmasını, belli açıdan bir amaç haline getirmiş ve artan milli savunma masrafları, ülkenin ekonomik — sosyal alanlarındaki kalkınmasını önemli ölçüde engelleyici bir durum yaratmıştır. Suriye'de Baas rejiminin karşı karşıya bulunduğu en büyük güçlüklerden biri budur. Özellikle Suriye hava savunmasının güçlendirilmesi konusunda, Sovyet yardımlarına duyulan ihtiyaç, bu bakımdan vazgeçilmez bir önem taşımaktadır. Diplomatik kaynaklara göre, Devlet Başkanı Hafız Esat, geçen mayıs ayı başında, Moskova'ya gizli bir ziyarette daha bulunmuş, diğer sorunlarla birlikte, bu konuda da görüşmeler yapmıştır.

REJİM ALEYHTARI İÇ GELİŞMELER

Baaş yönetiminin karşı karşıya bulunduğu bir ikinci önemli güçlük de, ülke içindeki sağ güçlerin rejim aleyhine giriştikleri faaliyetlerdir. Özellikle Suudi Arabistan, Ürdün ve Libya gibi Arap ülkelerinin desteklediği sağ kanat mensupları. Sünniler ve Aleviler arasındaki geleneksel düşmanlıktan yararlanarak, Suriye'nin başlıca merkezlerinde kışkırtıcı ve bölücü eylemleri yürütmüşlerdir. Bu eylemlerin, üst kademelere sızdığı anlaşılan, re-

Batı ülkelerinde birbirini izleyen skandallar, Türkiyeliler okurların özellikle güçlü bir kamuoyunun devlet yöneticilerini nasıl belli davranışlara zorladığı açısından da dikkatini çekmelidir.

Libya

Ulusal petrol ve kültür devrim

Libya'da Kaddafi yönetimi, geçen hafta içinde, ülkedeki bir Amerikan şirketini daha millileştir

Suriye'de

son gelişmeler

Jim aleyhtarı sağ unsurlar tarafından da gizlice desteklendiği belirtilmektedir. Sağ kanadın bu yeni saldırısı, şubat ayında Hama'da patlak veren ve 15 kişinin ölümüne yol açan olaylarla başlamıştır. Müslüman Kardeşler'le müttefiklerinin ve Kaddafi taraftarlarının, rejime karşı birlikte hareket etmeleri ise, Mısır ve Suriye ile birlikte, *Arıp Birliği Federasyonu*'nun üçüncü üyesi durumundaki Libya'nın tutumunu ortaya koymasına bakımdan anlamlıdır. Son olarak Humus ve Laskie'deki ayaklanmalarda, güvenlik kuvvetleri ve göstericilerden 30 kişinin öldüğü anlaşılmıştır. Birçok bölgede, Baas üyeleriyle Müslüman Kardeşler arasında, zaman zaman kanlı hale gelen sürtüşmeler görülmüştür. Sünni din adamları tarafından imzalanan Hükümet aleyhtarı bildiriler bütün cami kapılarında dağıtılmıştır.

Ote yandan aşırı sağcıların eylemleri, fiicaret burjuvazisi ile rejim arasındaki bir sürtüşmenin ortaya çıkış biçimi olarak da değerlendiriliyor. Gerçi 16 Kasım Hareketi'yle başlatılan ekonomide liberalleştirme uygulamaları, Suriye burjuvazisine, bir gelişme yolu açmıştır.

Ama yine de, burjuvazinin büyük bir kesiminin, rejim aleyhtarı tutumunu sürdürdüğü ve hoşnutsuzluğunu belli edecek tepkilere hazır bulunduğu, bilinmeyen bir gerçektir. Bu kanattan gelecek bir muhalefet, Başkan Esat'ı da başından beri düşündüren konulardan biri olarak ağırlık taşımaktaydı. Yine de, rejim zayıf tepkiler göstererek, bu muhalefet karşısında ihtiyatı elden bırakmamıştır.

ANAYASA REFERANDUMUNDAN GENEL SEÇİMLERE

Bütün bu iç olaylara rağmen, 12 Mart günü yapılan halk oylamasında, seçmenlerin yüzde 97,6 gibi ezici çoğunluğunun, yeni anayasaya oy vermeleri, geniş kitlelerin Baas rejimine bağlılığını ortaya koyan bir tutum olarak değerlendirilebilir. Yeni anayasa, Suriye'de 20 yıldan buyana süreklilik taşıyacak ilk anayasadır. Bundan önceki anayasa, 2,5 yıla yakın bir süreklilik taşımış, geçici nitelikte bir anayasaydı. Yeni anayasa, geçici anayasadaki kolektif yönetim ilkelerine karşı bazı hükümler getirmiş izlenimini vermektedir. Nitekim bu anayasada, *Hafız Esat'a*, devlet başkanlığının yanısıra, silahlı kuvvetler başkomutanlığı, Baas Partisi Genel Sekreterliği ve Ulusal İlerici Cephe Başkanlığının da verildiği söyleniyor. Bu anayasanın, Irak da içinde olmak

üzere, diğer Arap ülkeleri anayasalarından en önemli farkı ise, Müslümanlığın resmi devlet dini şartının koşulmaması ve halka din özgürlüğü tanınmasıdır. Yeni anayasa, Libya'da olduğu gibi, şeriat kanunlarına da yer vermemiştir. Gerçekte, geçici 1969 anayasasında da, resmi bir devlet dini tesbit edilmemişti. Ne var ki, o sıralarda devlet başkanı, Suriye'de çoğunlukta olan Sünnilerdendi. Esat ise, azınlık durumundaki Şiiilerdendir (Şiiiler, 6 milyon nüfuslu Suriye'de yarım milyon kadardır.) 1970 Kasım'ında, başkanlığı ele geçirdiği tarihten buyana Esat, Müslümanlar ve Hristiyanlarla iyi ilişkiler kurmayı başarmıştır. Yeni anayasaya karşı halk kitlelerinin gösterdiği büyük ilgi de, Esat'ın bu olumlu tutumundan ileri gelmektedir. Bununla birlikte Esat'ın, Sünni liderlerle yaptığı görüşmelerden sonra, anayasaya, devlet başkanının Müslüman olması öngören bir madde eklemesi, Müslümanlara verilmesi gereken zorunlu bir tavize yanaşmamıştır.

Baas Partisi'nin iktidara geldiği 1963 yılından buyana yapılan 25 Mayıs 1973 tarihli ilk genel seçimler ise, 186 üyelik Ulusal Meclis'e seçilecek adayların 95'inin köylü ve işçilerden, geriye kalan 91'inin de diğer kesimlerden alınmasının şartı koşulduğu bir çerçevede yapılması bakımından, üzerinde önemle durmağa değer. Ulusal

Meclis'in görev süresi 4 yıldır. Bu Meclis, 20 şubatta kurulan ve Suriye'nin sürekli anayasasını hazırladıkdan sonra 22 şubat 1973'te görev süresi sona eren Halk Konseyi'nin yerini almıştır. Adaylar ve taraftarların program ve görüşlerini savunmak için, çeşitli propaganda araçlarından yararlandıkları ve sözlerini halk topluluklarına duyurmak imkânını yeterince buldukları, yabancı gözlemciler tarafından belirtilmektedir. Seçimler, Baas Partisi ve onu destekleyen siyasi örgütlerden oluşan İlerici Ulusal Cephe'nin zaferiyle sonuçlanmıştır. Ulusal Cephe'yi oluşturan diğer örgütler, Baas Partisi'nin dışı da, Komünist Partisi, Arap Sosyalist Birliği, Arap Sosyalistler ve Sosyalist Federasyonlarıdır. Bu seçimlerde Komünist Partisi, Ulusal Meclis'te 7 sandalye kazanabilmiştir.

Gerek anayasa halk oylamasının başarılı sonuçları, gerekse genel seçimler, Suriye'deki Baas iktidarı adına küçümsenemeyecek bir başarıdır. Ne var ki, karıştıracı ve bölücü muhalefetin etkisiz hale getirilmesi; burjuvazinin kendi çıkarları adına hareket eden eylemlerinin bertaraf edilmesi; geniş halk kitlelerinin, ilerici ve ulusal güçlerin yönetime daha aktif biçimde katılmalarının sağlanmasını gerektirmektedir. Baas iktidarını bekleyen en büyük görev de budur.

di. Uzun zamandan beri beklenen bu açıklama, kınseyi şaşkırtmadı. Şimdi aşıl merak konusu, CIA'nın. Albay Kaddafi için neler düşündüğüdür. Bilindiği gibi, Libya ile Mısır, geçen yıl imzaladıkları bir and-

laşmayla, bu yılın Eylül ayı başına kadar tek bir ülke halinde birleşmeyi kararlaştırmışlardı. Şimdi bu tarih yaklaşırken bir yandan Sedat ile Kaddafi arasındaki buluşmalar artıyor, bir yandan da Libya'da-

ki Kültür devrimini okanca hızıyla sürdürülüyor. Bu devrimin temelinde İslâm sosyalizmi doktrini bulunuyor. İçki, kumar gibi yasaklara ek olarak bundan böyle pasaportları arapça harflerle yazılı olmayan hiç bir yabancı, ülkeye giremeyecektir.

Kaunda'nın Zambiyası

Zengin bakır yatakları

Zambiya, diğer kara Afrika ülkelerinden iki önemli avantaja sahiptir. Bunların başında, zengin bakır yatakları gelmektedir. İkincisi ise, Kıta'nın en yetenekli devlet başkanlarından birisine sahip olmasıdır. Buna karşılık, Zambiya'nın birtakım talih-sizlikleri de vardır. Bunların en önemlisi, ulusal birliğin çok zayıf oluşudur. Aynı zamanda, sömürgecilik yıllarında İngiltere tarafından ihmal edilmiş oluşunun bir sonucu olarak, ülkede okur-yazar oranı da çok düşüktür.

Bugün Zambiya denilen topraklara ilk ayak basan Avrupalı, İskoçyalı misyoner Livingstone oldu (1851). 1924 yılında bir İngiliz sömürgesi olmadan önce, uzun yıllar, İngiliz Güney Afrika şirketi tarafından sömürüldü. 1930'larda çok zengin bakır yataklarının bulunması, ülkeye büyük bir Avrupalı göçüne yol açtı. Zambiya, daha sonra, Kuzey Rodezya adıyla Rodezya federasyonunun bir parçası oldu ve nihayet, 1964 yılında, yani kırk yıllık bir sömürge yönetiminden sonra bağımsız bir cumhuriyet haline gelebildi.

Olağanüstü yönetim

Zambiya, bağımsızlığını kazandığı tarihten bu yana geçen on yıllık süre boyunca, aralıksız, olağanüstü yönetimle yönetildi.

Nüfus: 4.5 milyon.
Fert başına milli gelir: 250 dolar.

Kalkınma hızı: Yüzde 3.6
Okur yazar oranı: Yüzde 20
Başlıca etnik gruplar: Bantular (% 98) Avrupalılar (% 1.6)

Başlıca dinsel gruplar: Anmist (% 83), Hristiyan (% 17)
Başlıca şehirler: Lusaka (Başkent, 250 bin), Kitwe (200 bin).

Silahlı kuvvetler: Kara kuvvetleri 4000, hava kuvvetleri 400, polis 7200

Bunun en önemli nedeni, komşuları Rodezya, Mozambik ve Angola'daki beyaz azınlıkların yıkıcı eylemleridir. Ayrıca, ülkedeki Lumpuların ayaklanması da buna eklenebilir. Bütün bunlar, Zambiya hükümetinin, dış kuvvetlere dayanması zorunluğunu doğurdu. Bağımsızlıktan sonra Rodezya ile bütün ilişkilerini kesen Zambiya, ayrıca, İngiltere tarafından Rodezya'ya uygulanan ablukayı da tüm gücüyle destekledi. Ama ne var ki, bu ablukadan en çok zarar gören de kendisi oldu. Zira denize kıyısı bulunmayan ülkenin ticareti hemen tümüyle düşman topraklardan geçmek zorunda idi. Zambiya Devlet Başkanı Kaunda, o zamanki İngiliz Başbakanı Wilson'un Rodezya'daki ırkçı Smith yönetimine karşı daha şiddetli bir politika uygulamamasına kızarak, İngiltere ile olan ilişkilerini gittikçe gevşetti. İngiltere'den boşalan yeri kısa zamanda Çin Halk Cumhuriyeti aldı. Bugün Zambiya, Çin'in desteğiyle, Tanzanya'nın Başkenti Darüssalem'e kadar uzanan 1000 millik bir demiryolunu tamamlamak üzeredir. Kaunda hükümeti ayrıca, yabancıların elin-

GEREKLİ BİLGİLER

Başlıca ihraç malları. Bakır, zink, kobalt, tütün

Yönetim biçimi: Başkanlık sistemine dayanan bir cumhuriyettir. Ulusal meclis, beş yıl için seçilen 105 üyeden meydana gelmiştir. Sekiz bölgeye ayrılan ülkenin hükümeti, başkan tarafından, meclis üyeleri arasından seçilmektedir. Ayrıca, danışma meclisi niteliğinde, mahalli şeflerden oluşan, bir meclis bulunmaktadır. Böl gelerin herbirinin başında bir devlet bakanı vardır. Ülkede iki siyasal parti faaliyet göstermektedir.

debulunan bakır madenlerinin milileştirilmesi için bir plân hazırlamıştır. Zambiya, bakır üretimi bakımından, A.B.D. ve Sovyetler Birliği'nden sonra üçüncü gelmektedir. 5 bin kişinin çalıştığı bakır üretimi, aynı zamanda ihracatın da yüzde 95'ini sağlamaktadır. Halen madenlerin büyük kısmı Indeco ve Mindeco isimli devlet teşebbüslerinin eline geçmiş durumdadır.

İrk eşitliğinin sembolü

Bütün Afrika Kitası'nda ırk eşitliğinin sembolü haline gelen Zambiya Devlet Başkanı Kaunda, Batılı ülkeleri, sürekli olarak, 21 milyonluk azınlıkla 300 milyonluk kara çoğunluk arasında bir tercih yapmaya çağırılmaktadır. Eski bir okul müdürü olan Kaunda, bu yüzden, Afrika'daki ırkçı yönetimlerin 1 numaralı düşmanı haline gelmiştir. Zambiya ile Rodezya'yı birbirinden ayıran Zambezi Nehri sürekli çatışmalara sahne olmaktadır. Kendisine karşı kullanılan bu silahların İngiltere tarafından bu ülkelere satılması, Zambiya'nın Batılılara karşı öfkesini büsbütün arttırmaktadır.

yüksek bir HUZURA

Çatlaklar diyarı hey!

HASAN HÜSEYİN

S evgili Nefsaniyet,
Geçen gün Meclis'in önünde bir vatandaşla kar
şılaştım. Elinde bir dilekçe, bekleyip duruyordu.
— Hemşerim, dedim, ne bekliyorsun?
— Meclis'e dilekçe vereceğim, tanıdık bir mebus
bekliyorum.
— Ne hakkında?
Gurk diye yutkundu:
— Çatlaklar hakkında...
Anlıyamadım birden; ağzına sokuldum:
— Ne hakkında dedin?
— Çatlaklar hakkında...
Yüzüne baktım adamın: Yoo, hiç de keçileri ka
çırmaşa benzeniyordu: üstelik, akıllıca biriydi. A-
ma, beni bir gülmedir tuttu!
— Yahu, hemşerim, dedim, o kadar çok çatlak
var ki bu memlekette, hangileri hakkında verecek
sin dilekçeyi? Yani, ne yapılısın istiyorsun bu çat
laklara?
Adam, boynunu büktü:
— O değil, beyim... Bizim derdimiz başka çat
laklarla... Hele gel biraz...
Yürüdük. Koynundan dilekçesini çıkarttı:
— Buyur, şunu bir oku
Okumağa başladım dilekçeyi:

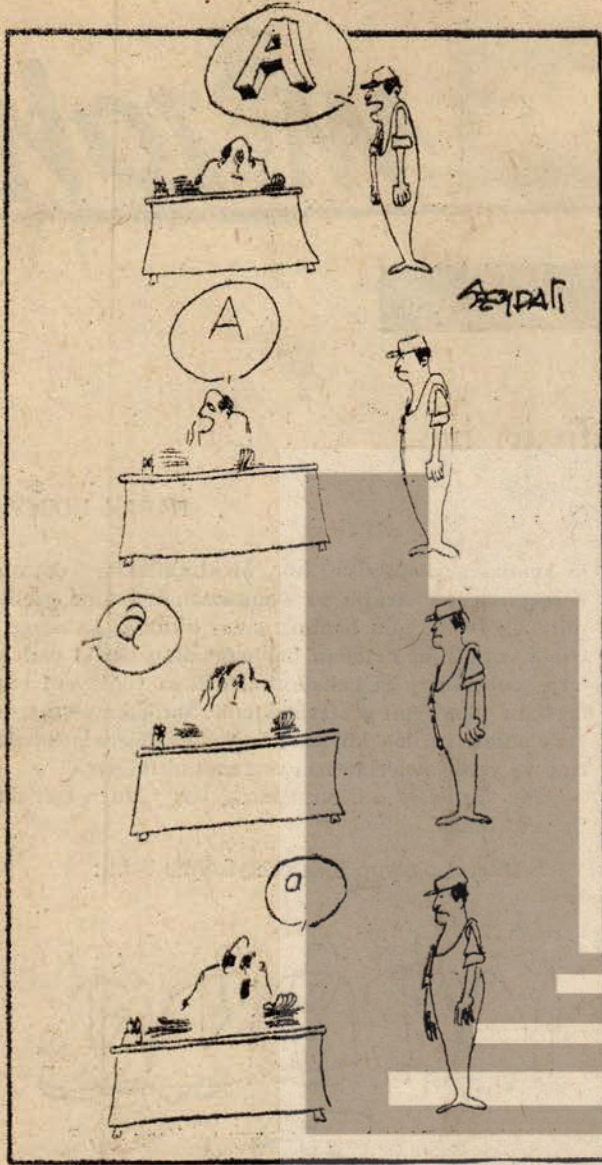
«Meclis Yüksek Makamına takdimdir:
Bizler, Keban bölgesinin yel üfürdü, sel götür
dü, kar bastı, kaya düştü köylerinin halkıyız. Keban'
a baraj yapılacak diye yıllardır sevinir ve de beleler
dururduk. Son günlerde haber aldık ki, hergün bir
çatlak çıkıyormuş ortaya. İlgililer, çatlakları kapata
cağız diye dünyanın çimentosunu, taşı, toprağını
getirip yığıyorlarmış. Fakat gene de çatlakları kapa-
tamıyorlarmış. Kapattık sandıkları sırada, ortaya ye
ni bir çatlak çıkıyormuş. Bu sefer başlıyorlarmış,
onu kapatmağa. Allahın dağımın deresinin çatlağı mı
tükenir! Değil Türkiye'nin, bütün dünyanın çimento
sunu getirip yığsalar, bu kadar çatlağı gene de ka
patamazlar. Çatlağın kökü kazınabilseydi, bu memle
ket bunca yıldır adam olurdu. Ne çektikse, çatlak
lardan çektik. Şimdi de bu çatlaklar Keban'da ortaya
çıkmiş bulunuyor. Bizler ise, bu çatlaklardan ötürü,
köylerimizi bırakmağa, başka bölgelere göçmeğe ka
rar vermiş bulunuyoruz. Sebebine gelince: Keban'da

ki çatlaklar kapatılsa bile, öteki çatlaklar devam
edeceğinden, barajın su sızdırmasının önüne geçile
meyecek ve bir gün hepimiz sular altında kalacağız.
Ötekî çatlak lar ortadan kaldırılmadan beriki çatlak
ların doldurulmağa çalışılması, ortaya yeni yeni çat
lakların çıkacağıını göstermektedir. Bu bakımdan, aşa
ğıda adları verilen köylerin başka bölgelere göçmele
rine ve yerleşmelerine izin verilmesini dileriz.»

Bir sürü köy adı sıralanmış, beş yüzden çok da
imza atılmıştı.

Dilekçeyi okuyup bitirince yüzüne baktı:

— Ne dersin bey? Haklı değil miyiz? Yarın hepimiz sularla boğulacağız. Sular bizi boğmadan, başımızın çaresine bakalım dedik. Millet korku içinde. «Yarın baraj dolar, dolar da tıkanmamış çatlaklar dan fışkırtırsa, ne yaparız biz? Alimallah, değil bizim köyleri, bütün memleketi siler süpürür götürür. On dan sonra da, Arabistan çöllerinde memleket ni aramağa çıkalım?», diyorlar.

Düşünüp kaldığımı görünce devam etti:

— Bey, bey, aklını başına topla! İki torba çimen to ile küre-i arzın çatlakları kapatılır mı? Şu kadar yıl olmuş bu baraj işine başıyalı. Şu kadar milyon lira harcanmış. Daha da harcanacak... Bütün milleti umutlandırmışsin. Seçimlerde palavra atmış, sana baraj yaptırıyorum, seni suya kavuşturuyorum, demiş, oyları cepleyip gitmişsin. Bunca yıldan sonra bakmışsin ki, bir sürü çatlak var; baraj su tutmaya cak, ortalık selsele gidecek. Nuh tufanına gidecek; bu sefer de, gelsin çimento! Yahu, bevim, hangi çimento ile hangi çatlağı kapatıyorsun sen? Kimi uyu

tuyorsun? Bu topraklarda çatlaklar var demedi mi namuslu kişiler sana? Peki niçin, gidip de elin gâvu runun sözüne uydun? Bunca para, bunca emek, bunca umut nere gidecek şimdi?

Bir süre sustuktan sonra.

— Topraktaki çatlaklar önemli değil beyim, dedi. Asıl çatlak başka yerde. Topraktaki çatlaklar, öteki çatlaklar yüzünden ortaya çıkıyor. Şimdi biz bu dilekçeyi vereceğiz Meclise, Meclis bize bir çare düşünsün. Göz göre göre Nuh tufanına gitmeğe hiç de niyetimiz yok.

Bunun üzerine, Sevgili Nefsaniyet, adama şunu dedi:

— Gerçi bu dilekçe, senin o dediğin çatlakları kapatmağa yetmez amma, sen gene de ver. Dilekçeyi verdikten sonra ne yapacaksın?

— Ne yapılır? Cekilip memleketime gideceğim..

— Hımmm... Bak, ben sana birşey anlatayım: iktidara aday bir partinin en çok ileri gelenini kasabanın birinde ziyafete oturtmuşlar. Yemişler, içmişler, konuşmuşlar, coşmuşlar. Az sonra da bu çok ileri gelenin kürsüye çıkıp konuşması gerekiyor muş. Gene böyle seçim günleriymiş. Meydanda konuşacakmış. Yemek uzadıkça coşmuşlar. Terzinin biri, bu en çok ileri geleni hiç sevmezmiş; yanına oturmuş ziyafette; en çok ileri gelen heyecanlı heyecanlı konuşurken, «var olası, nur olası» der, çak tırmadan da, ceketinin kollarının dikişlerini ciletle kesermiş. Sonra da fırsatını bulmuş, en çok ileri gelenin pantolonunun arka dikişlerine bir cilet çalmış. Derken ziyafet bitmiş, meydana yürümüşler. En çok ileri gelen, kürsüye çıkmış, nutuk atmağa başlamış:

— Size yollar, barajlar yapacağız!

İki kolunu birden havaya kaldırınca, cart diye gitmiş ceketin kolları.

— Cart caaaart! diye bağırılmışlar muhalifleri.

— Cart cart ya, car caaart!, demiş en çok ileri gelen. Yapalım da görürsünüz!

Gene kalabalığa dönmüş:

— Eğitimde reform yapacağız! Size üniversite açacağız! Bol bol kredi vereceğiz!

Bunları söylerken kollarını öne uzatmış ve işlenmiş; pantolonu cart diye gitmiş. Hem de nasıl Nâh, böyle açılmış arkası.

— Cart caaaart! diye bağırılmışlar muhalifleri.

Kalabalık tepinerek gültüymüş. En çok ileri gelen.

— Cart cart ya, cart! demiş. Yapalım da görün!

Fakat kalabalığı susturmak mümkün olmuyormuş. En çok ileri gelen de, benzetmek gibi olmasın. Süleyman Bey gibi şişman birisiymiş. Adamcağız ne bilsin, kalabalığın neye güldüğünü?

— Aziz hemşerilerim, demiş, sizleri hep böyle neşeli görmek isterim.

Muhalifleri gene bağırılmışlar:

— Cart caaaart!

— Cart cart ya, cart cart!

Böyle demiş ve inmiş kürsüden. Hemen çevresten almışlar.

— Aman bevfendi, demister, vaziyet durum kötü. Hemen gidelim de, elbise değiştirilim.

En çok ileri gelen elini pantolonunun arkasına

Muharrem Kadeh

Dostum Muharrem Kadeh'i ilginize sunarım. Kendisi ileri derecede dost canlı, ileri derecede kibar ve düzenbazdır. Cebi ile ilintisiz yüksek giderlere sahiptir. Yani her gün yüzlerce Ali'nin kühahını yüzlerce Veli'ye aktarır.

İki gün önce bulvardaki dükanda ziyaretime geldi. Ust köşeye ilişirken,

— Merhaba ciğerim, dedi, zahmete girme, geçerken kahveleri kendim söyledim.

— Teşekkürler.. Biri banadır umarım?

— Kuşkun mu var? Karşılıklı içip söyleyeceğiz.

Kahveler tam ve gereği gibi geldi: Çay fincanları içinde.. Parasının özümüne ödeteleceğinden kuşkunuz yoktur sanırım.. Garson kapıya ulaşmadan, seslendi ardından :

— Yiğenim, az sonra tazele kahvem!

Bana yöneldi :

— Sen de içsene bi daha.. İç yah! Yemen'den mi geliyor meret..

Dedik ya, Muharrem, dost canlı ve kibardır. Kapıdan garson belirdikçe, konuşması çekici bir tarz kazanıyordu. Ben, kahvenin bu ölçüde keyif vericiliğine inanmazdım. Örneğin, kimi ozanlarımıza bir dibek dolusu kahve içerseniz, akli başında bir söz alamazsınız ağızlarından. Buyurun işte!

Kahveye doymuştur artık diye düşündüğüm bir anda, Muharrem, boş fincanı tabağa bırakıp, kasa ya para ödemekte olan bir müşterinin üzerine yürüdü ve eline sarıldı:

— Merhaba komutanım! Ben, Muharrem Onbaşı. Tabur postacınız Muharrem Kadeh. Yaa... hatırladınız demek? Yine az şekerli mi içiyorsunuz kahveyi? Koş oğlum, iki az şekerli, çabuk tarafından!

Emekli komutanı baş köşeye oturtan Muharrem, beni uyardı:

— Komutanımın hesabıyla ilgilen, ciğerim. Babamdan sonra komutanım gelir.

Kasadan «alındı» fişi geldi: 380 TL.. Muharrem karşı çıktı:

— Komutanımın hesabı düz o-

lacak. Düz, 300 lira. Anlatıyordum mi ciğerim? Kasadan geri al komutanımın 80 lirasını!

Tepemdeki saçları yolmaktansa, Muharrem'e bir azınlık yapmayı tasarladım. Uysal bir ses tonu ile,

— Kumaşın maliyeti 350 liradır. Siz 50 lira öderseniz, komutanınızın 80 lirası geri verilecektir, dedim.

Kasiyer bayana,

— Bay Muharrem'den 50 lira alınız, diye işaret ettim.

Yanık bir kızartı belirdi Muharrem'in yüzünde. Yerin dibine batmamı diliyordu kuşkusuz.. Kasiyer bayan, kararlı bir tavırla isteyip, aldı 50 lirayı. Komutan, indirim ve kahve için teşekkür edip ayrıldı.

Ayakta düşünceli kalan Muharrem'e,

— Otursana ciğerim, dedim, bir kahve daha içmez misin?

— Gitsem artık, dedi tatsız bir sesle.

Elini soğukça uzattı.

TEOMAN OKAYGÜN

atmış ki, bir de ne görsün!

— Tuuu, allah sizi kahretsin, demiş. Niye haber vermediniz bana?

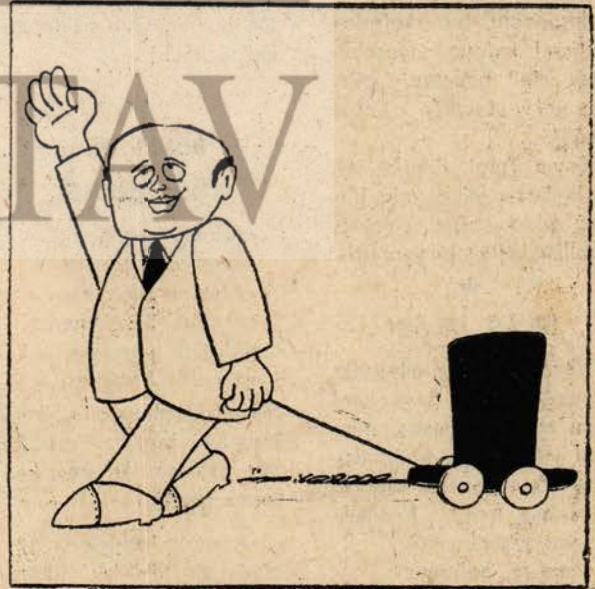
— Öyle heyecanlı konuşuyordunuz ki beyfendi, demişler, kıyamadık. Cart cart da olsa, vart vart da olsa, hele konuşsun bakalım, dedik.

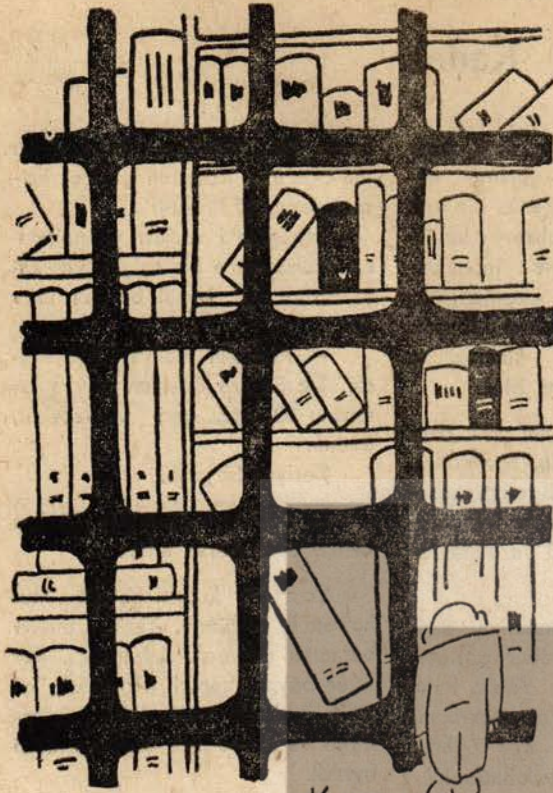
İşte, aziz Nefsaniyet, Kebanlı hemşeriye' bunu anlattım. Ben de birşeyler anladım sandım. Bana ne dese beğenirsin!

— Yâni, bizim bu dilekçemiz cart cart da vart vart mı şimdi, demez mi! Nasıl bozuldum ama!

— Hayır, hayır, dedim, yanlış anladın! Yâni de mek istiyorum ki: tavukları, kuzuları, hindileri yedin bu kodamanlara ileri gelenlere; uygun yerlerine de hafif tertip dolunun, terzinin yaptığı gibi.. Keban'daki çatlakları unutturacak çapta çatlaklar çıkacak ortaya. Ondandır da basın kakkahayı. Bu hayat böyle geçer hemşerim.

Eee, ne var ne yok, Nefsaniyet? İşlerin iyi mi? Sana birkaç tane seçim örneği göndereyim mi?

BİLDİ!

MP'nin yeni Genel Başkanı emekli orgeneral Cemal Tural. Boyabat ilçesi kongresinde yaptığı konuşmada şöyle demiş:

— Düşmanlık kalkarsa, Türkiye'de huzur sağlanır! Nasıl da bildi Sayın Tural, değil mi?

Vallahi iyi bildi!

Insanoğlu, bu kafadan bilimsel kafaya ulaşabilmek için binlerce yıllık bir yol yürümüş. Kolay değil!

Sayın Tural, dileriz ki, o binlerce yıllık yolu birkaç yılda alsın. Yoksa, «kellim kellim lâ yen fat!»

İFLÂS, İFLÂS!

Yunanistan'ın milyarder armatörü (yani gemi kervanı sahibi) Onassis, ayağını yeteri kadar bağırması:

— Yeter, yeter! İflâs el tiresen ben! Kedilere havyar yedirilir mi?

Kime mi bağırması?

Karısı Ceklin Kenedi'ye.. Eeee, kadın da hak et-

Kemur.

miş bunu, be birader!

Dünyanın en pahalı hav yarısı olan «Iran havyarı» ile de kedi beslenmez ki yâni! Biz o meretin daha yüzünü bile görmedik.

Milyarder Onassis iflâs etmez belki, ama, kedileri Iran havyarı ile besleyen bir sınıfın iflâs ettiğini, hâpi yuttuğunu gösterir bütün bunlar. Onassis tepinmekte haklı!

★ SEYİR VE HİDROGRAFI

«Atatürk inkılabları...»
«Atatürk devrimleri...»
«Atatürk inkılabları...»
«Atatürk hareketleri...»
«Atatürk yenilikleri...»
«Atatürk hamleleri...»

İşte, Cumhuriyetin kuru luşundan bugüne çizdiğimiz gelişme, ilerleme, kalkınma grafiği!

«Atatürk hamleleri» sözünün de tehlikeli olduğuna pek yakında karar verilecek ve yerine kimbi-

Biliyor musunuz ?

● Yavuz Sultan Selim'den, yani Hicaz'ın Türkiye'ye katılmasından sonra, Osmanlı padişahları saç ve sakal traşları olduklarında, kesilen kıllar dikkatle toplanır, bir altın leğen içinde gülsuyu ile yıkanır ve güzel bir çekmece içinde biriktirilirdi. Her yıl Hac zamanında, Sürrei hümayun ile İstanbul hacıları yola çıkarken bu çekmece Sürre eminine teslim edilir, o da götürür, Medine'de Peygamberimiz'in kabri civarında bir yere defnederdi. Gariptir ki, aynı zamanda bütün İslamların halifesi olan Osmanlı padişahları, her yıl, sakal ve saç kıllarını Hicaz'a gönderdikleri halde, kendileri Hacca gitmemişlerdir (Reşat Ekrem Koçu, «Tarihimizde Garip Vakalar»).

TOPLUM—mizah'ın notu: Kilda keramet bulunduğu taah o zamanlarda bilindiği için, Anadolu'da kılkeçiye ve kılkuzyuk padişahlara çokça itibar edilmiştir, bundan ötürüdür ki, bazı Osmanlı padişahları hep ten kılkuzyuk çıkmışlardır. Fakat «şâyânı hayrettir ki», evet aynen öyle, saç ve sakal kıllarını bir matah sanıp Hicaz'a gönderen padişah efendilerimiz, tenezzül edip, kendileri Hicaz'a gitmemişlerdir. Bunu biliyor muydunuz? Biz de bilmiyorduk!

● Oliver Kromvel, 1649 yılında İrlanda'nın Başkenti Drogheda'yı zaptetti, ikibini aşkın kale efendisini öldürttü. Daha sonraları Veksford'da buna benzer bir katliâm yapıldı. 1652 savaşı sona erince İrlanda âdeta boşalmış, halkın hemen yarısı kılica, açlığa, salgın hastalıklara kurban gitmişti. Halkın binlercesi yerinden, yurdundan olmuş, sürülmüş veya köle olarak doğu Hindistan sömürgelerine yollanmıştı (Maks Kemmerih, «Tarihte Garip Olaylar»).

TOPLUM—mizah'ın notu: İrlanda'da son yıllarda olup bitenlerin kökü, işte buralarda yatmaktadır. Herkes de sanıyor ki, mezhep sürtüşmesi var.

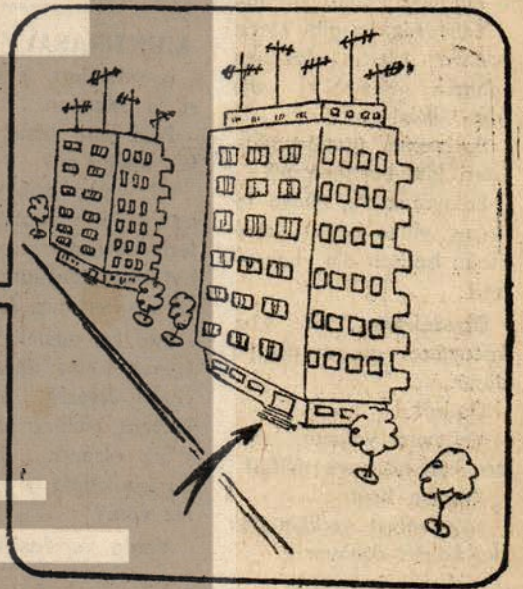
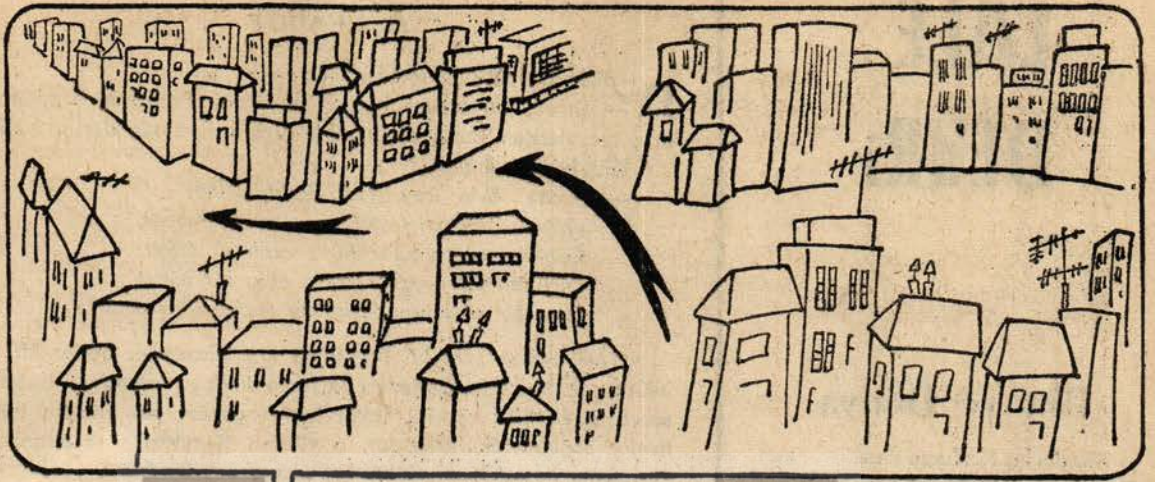
● Uluslararası Kriminoloji Kongresinin 1909 yılı toplantısında saptandığına göre, Almanya'da bir yılda 10 milyon kişi, yani ceza ehliyetsini hâiz her dört Almandan biri polis tarafından cezalandırılmıştır (Aynı kitap).

TOPLUM—mizah'ın notu: Böyle olduğu içindir ki, ondan sonra da Hitler, bütün Alman halkını cezalandırdı ve kendisi de buldu belâsını.

lir ne konulacaktır!

«Devrim» e sözcüklerde bile dayanamayan bu yaratıklar, bu yurdu seve-

cekler, bu halkı sevecekler, insanları sevecekler, dirlik düzenliğin sağlanmasına çalışacaklar ha?

LALE DEVİRİ

Din ve Dünya

Mardin'in Kızıltepe'sindeki kan gütme kavgalarında adları gazetelere geçen düşman aileleri barıştırmak için müftüler kolları sıvamışlar.

Yahu, biz, bu gibi işlerin «dünya işleri» olduğunu sanırdık; demek ki «din işleri» imiş!

Peki ama, ötedünyada-kileri kim barıştıracak?

Bakıyoruz da, dünya işlerine iyiden iyiye karışmağa başladı din hazretleri!

Diyeceksiniz ki: «kız kocayınca, gayret dayıya düşer...»

Doğru!

Yağmura yağmur duası, kan gütmeye müftü!

Yaşasın bre!

«Medeniyet dediğin, tek dîşi kalmış canavar!»

Affa dair

Ediler ki Şair Nedim Efendi'ye :

— Ustad; bu Edalet Partisi ile Güven Partisi birleşmişler, «genel affı, seçimlerden sonra düşünürüz» diyorlarmış. Ne dersin bu işlere?

Şair Nedim Efendi,

— Olmaz öyle şey, dedi. Sonra ekledi :

«Meclis-i Cem kuralaldan olagelmış elbet,

Câmdan sonra birer buse verilmek âdet.

Bâri sen ey nîgeh-i hasret edip bir cür'et,

Şunu bir söylesen olmaz mı kadeh-kâre aceb?»

(Yâni demek ister ki: Beygir ile Koç biraderler derler ki: Hele siz bizi bir kere seçin, seçimleri kazanıp koltuğa oturalım; bakın, ondan sonra size neler veririz! Fakat benim gözüm hiç tutmadı bu kişileri. Bunlar sağlam tükürmüyorlar, o yüzden tükürükleri sakallarına buluyor. Şunu hemen söyleyiverseler olmaz mı: Ey bizim yüzümüzden hapishanelerde yatanlar, bizi bağışlarsanız, biz de size af veririz.)

MUHTIRASAL JEST

İş adamları, iş adamları, iş adamları....

Peki ama, bizler neyiz? Çiş adamı mı?

İşi yapan asıl bizleriz be! Bizlerin yaptığımız işlerle milyarlar kazanan da birtakım adamlar.. Adları na ne dersiniz deyin...

İşte bu adamlar, «Hükümet, işçiye tâviz veriyor» diyerek, Başbakan Talû'ya muhtıra verdiler.

Siz olsanız, yaptıkları bu işin adına iş mi dersiniz yâni?

Yolda karşılaşmış iki ki

şi. Biri sormuş:

— Elindeki ne?

— Odun..

— Bunu sana sundum..

Aradan zaman geçmiş, yine karşılaşmışlar. Bu kez öbürü sormuş:

— Elindeki ne?

— Torba...

— Bunu sana sundum.

Adam,

— Ulen sersem, oldu mu şimdi? demiş. Hani kaafi ye?

İş adamları, muhtıra vermeyi bir iş sanıyorlar her halde!

— Bunu sana sundum!

AF

AP ile CGP, af teklifinin Meclis gündemine alınmasına karşı çıktılar.

Bütün suç, CHP'de!

Eğer «Af istemiyoruz! Genel affa hayır!» kampanyası açmış olsaydı, AP ile CGP, yıldırım hızıyla gerçekleştirmeye çalışarlardı genel affı.

Efendim, karşı taraftan gelen herşey, AP ve CGP saflarında korku yaratıyor, kuşku yaratıyor.

Eğer CHP, Süleyman Demirel'i övecek olsa, AP hemen ihraç eder Süleyman Demirel'i.

İşte, AP kafası budur!

VAH CEMAL KAMACI!

İspanyol Ortiz'e yenilip Avrupa şampiyonluğunu da yitiren Cemal Kamacı,

— Boksı bırakıyorum, diyor. Ortiz, güçlü ve çevikti, diyor.

Vah Kamacı, vah!

Seni yenen Ortiz değil, kardeşim, seni yenen, bizim sermaye basını!

Eğer bu basın, günlerce Ortiz'in reklamını yapmamış olsaydı, sen bu halere düşmezdin.

Vah senin halin, vah bizim halimiz!

METİN.

Biz silâhı pek severik !

Türkiye halkının silâhı ne kadar çok sevdiğini anlatan bu yazı, Sayın Reşat Ekrem Koçu'nundur. Osmanlı tarihini çok iyi ve tatlı yanlarıyla bilen Koçu, bu yazısıyla, silah sevgisinin nereden geldiğine ve nereye gittiğine ışık tutuyor. Gelecek sayımızda yine bir «TOPLUM - Mizah tefrikaşısı» tutturmak üzere, bu sayılık da bununla yetiniyoruz.

Türkler'de silah taşımak yigütlüğün şânından sayıldığı için, asırlar boyunca, uygunsuz takımı tarafından taşınmış dahi olsa, bir silah yasağı düşünülmemiştir. İlk önemli silah yasağı, 19'uncu asır başında, İkinci Mahmut zamanında, bu Padişahın has mütemmedi Hâlet Efendinin ikbal devrinde konmuştur.

Hâlet Efendinin kötü siyaseti, devletin başına Mora ihtilâlini dolamıştı. 1820 (Hicri 1236) yılında, İstanbul Rum'larının ayaklanarak Müslümanları katliâm edeceği (yani, keseceği) söylentisi çıktı, hükümet büyük bir tedbirsizliğe düşerek, silah taşıyagelenlerden başka bütün İstanbul Müslümanlarının silahlanmasını emretti. Bu emir üzerine, tüysüz oğlancılara varıncaya kadar silahların İstanbul'da ipsiz sapsiz uygunsuz takımı, türlü rezâlet ve kepezeliğe fırsat buldu. O devri yaşamış olanlardan Şâni Zade Ataullah Efendi, ünlü tarihinde manzarayı «Ahvali Âsitâne» başlığı altında şöyle tasvir ediyor.

«Ötedenberi garip halleriyle tanınmış İstanbullular, bu sefer de, silahını bir nevi süs ve ziynet ve çocuk oyuncuğu haline getirdiler. Gece ve gün düz, mahalle aralarında, sokaklarda, iskelelerde, cami avlularında, hasılı her yerde ve boş yere, kestane fişegi gibi tüfek ve tabanca atmağa başladılar; İstanbul silâh sesleriyle inleyip durdu ve silâh sesinden, bir kaza kurşununa kurban olurum korkusundan kendileri de serseme dönüp perişan oldular. Kaza kurşunu ile kimî anasını, kimî arkadaşını, zevce veya hemşiresini öldürdü; bu vesile ile huzla güruhu (yani, hezele güruhu... Ne demekse hezele?) ise kasdı menfaatle kan döktüler. Bazı eşkıya, sarraf evlerinin kapılarını kırıp girdiler; böyle tecavüzlere uğrayanlar, malını canına fe-

da edip şikâyete bulunamazlardı; Unkapanı tüccarlarından Hacı Halil Ağa'nın bir çuval içinde ve ham mal sırtında sarrafına gönderdiği 7500 kuruşu, Asmaaltında silâhli hammallar tarafından çevriliş yağma edildi. Bir kısmı da dükkânlara girip: «Se fere gideriz» diye pabuç, çizme, elbise ve eşya gaspedip: «Bezîrgan, hakkını helâl eyle!» diye ellerini kollarını sallıyarak çıkıp giderlerdi; dükkân sahiplerinden ağzını açanlar hemen katlolunurdu. İş bu hale dökülünce, ilk emrin tamamen aksi, bir silâh taşıma yasağı çıkamıyacağından, sokaklarda, evlerde silah atılması yasak edildi. Uygunsuz takımının, soyguncu makulesinin tâkibi için de Yenîçeri Ağasına emir verildi.

Silâh hevesilerinin, uçarı takımının bu devirdeki kıyafetleri de pek tuhaftı; bu kopuk ve külhani kıyafetlerinin en makbulu de Cezayir kesimi gemici esvabı idi; Ayakta ökçeli, basık, kırmızı sahtiyandan yemeni... Ayaklar ve baldırlar çıplak... Beyaz, kısa, düz çağşır (yani çakşır, şalvar); belde kırmızı şal kuşak, sırtta beyaz dîmi mintan... Göğüs bağır açık. Eğer varsa göğüs perçemleri (yani, kıları) görünecek... Başta Cezayir işi kırmızı keçe külah, üstünde oyalı grek... Silah olarak mümkünse çiftter çiftter yatağan, hançer, tabanca... Sağ omuzdan aşırma atılmış kılıç... Gümüş ve altın saplı kamçı... Kız saçından yahut hayvan perçeminden örülmüş altın ve gümüş halkalı köstek...

Bazı gençler de, tam tersine, gayet geniş ağılı (yani apış aralı) çağşır giyerler, sünnet çocukları gibi, çağşırlarının ağını (yani apış arasını) tutarak yürürler; akıl ve iz'an sahipleri ise, bu hallere sa dece acı acı gülerler idi.»

(TOPLUM - mizah'ın notu: Demek ki, İstanbul halkının silahlanmasını, taaa 1820'lerde, hükümet emretmiş. Hükümet böyle bir emir verir-de, silahı o kadar çok seven kahraman ve yiğit halkımız silahlanmaz mı! Laf aramızda; hani, silâh denilen meret de iyi bir oyuncak, Der'ler ki: «Tabancanın boşu herkesi korkutur, dolusu ise sahibini.» Doğru bir söz. Kimde silâh varsa, bilin ki o, çok korkuyordur. Peki ama, niçin korkar? İşte, sosvoloji bu noktada başlamaktadır. Bizi ilgilendirmez.)

3	R		X	J	P	Y	A	V	Y	3
E	3	R	Z	P	X	R	Y		3	3
A		W	R	3		A	K		Z	K
K	Z	C	B	O	Ö	A	N	M	Y	3
M	S	P	O	Z		R	R	A	O	M
P	S	P	Y	M		R	A	D	S	E
R	V	E	M	E		R	Z	M	D	A
T	R	Z	K	L	E	Z	E	A	R	M
3	M	P	R	M	M	K	U	V	3	-

ABDULLAH ORHAN